

МАГ

I 1727/1 Д

296402913

COBISS ©

Народна библиотека

СР Србије

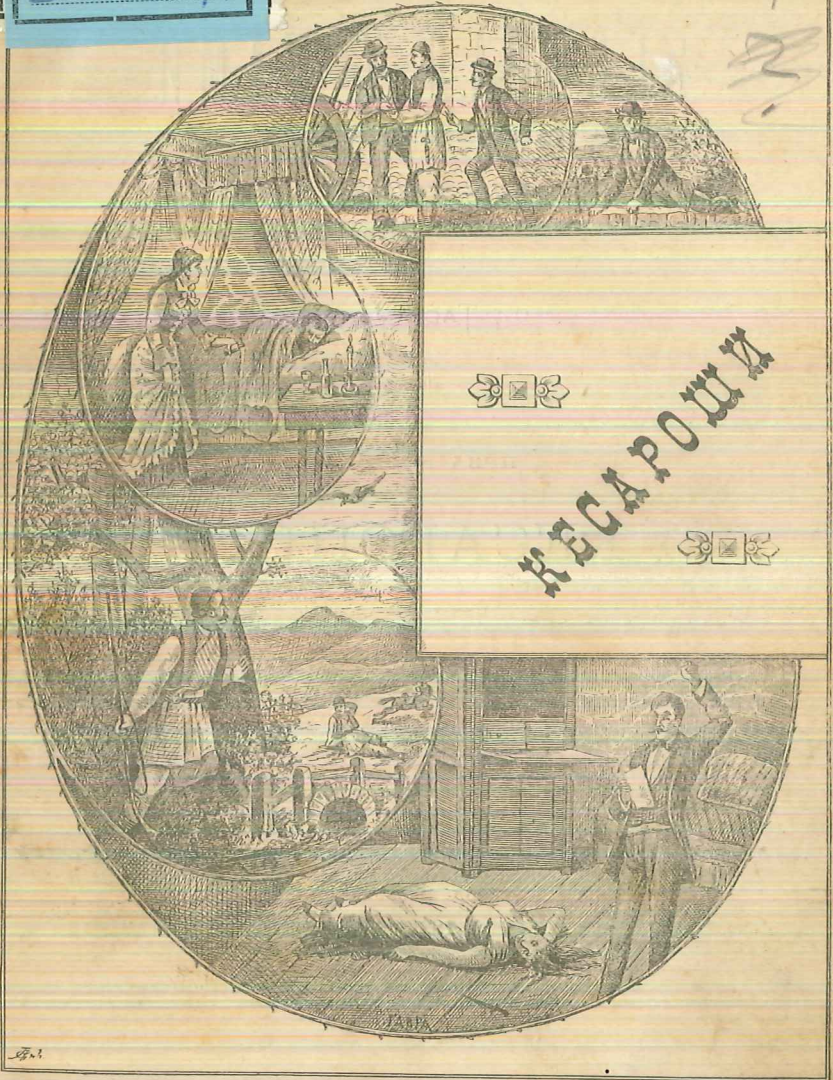
I 1727 / 1

Народна библиотека

СР Србије

I 1727/1

I 1727/1

НЕСАРОШИ

ЦЕНА 4 ДИНАРА ИЛИ 50 НОВЧИКА

Musej
ДУПЛИКАТ
БЕОГРАД У ТАМИ

(СЛИКЕ ИЗ ПРЕГТОНИЧКОГ ЖИВОТА)

од ТАСЕ Ј. М.

ПРВА КЊИГА

БЕОГРАД
— — — — —
БЕОГРАД

У БЕОГРАДУ

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

1888.

ИЗДАЊЕ КЊИЖАРЕ В. ВАЛОЖИЋА

БЕОГРАД
— — — — —
БЕОГРАД

од ТАСЕ. Ј. М.

ШТО ВИШЕ ШКОЛОВАНИХ — МАЊЕ ЛПШЕЖИХ

БЕОГРАД

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

1888

ИЗДАЊЕ КЊИЖАРЕ В. ВАЛОЖИЋА.

T 1727

Данашње друштво болује. Три су зла, што га подгризају: болештине, сиромаштво и незнање.

Невоља и злочин — пород је њихов.

Да би се осигурало, друштво подиже против њих бедеме. То су строги параграфи кривичнога закона.

Али зло гази преко њих. Људи иду на робију, девојке у бурдељ, а деца у апс.

Робијашнице су препуне, бурдељи су препуни, апсане су препуне.

У Београду има само 2900. ђака. Али на 3400. апсеника!

Девет пута се више троши на апсенике, него на ђаке.

На сваки начин неће бити без користи проучити ове појаве. Оне су много важније, него што нам у први мах изгледају. —

У овој књизи писац је покушао малчице подићи завесу, да се види тама, која Београд покрива.

Даље белешке, које ће следовати, има ће читаоца да уведу још у дубљи мрак.

У Београду на Митров-дан 1888 г.

КЕСАРОШИ.

1.

Сигурно, ни сте ни запамтили онога малишу.

Али се бар сећате, како је било.

Беше баш једне недеље. Ишли сте тротоаром крај Перолове кафане код «Хајдук Вељка».

Када сте били на оном раскршћу код «Рускога Цара», сусрели сте се с једним дететом.

Дете брзо мину мимо вас и очеша вас. Ви се окрену сте, а оно вас весело поздрави, скинув некакву прљаву шубару с главе. Ви одосте даље Кнез — Мијаиловом улицом, а дете одскакута теразијама звиждукајући некакав весели марш.

Ја бих рекао, да нисте ни мислили на онога малишу. Ако сте се и окренули то је било онако махинално. Јер сте се у тај мах занимали мишљу — о новом зајму Србије! не дај боже, него, — о

оној лепој цици... Којој? Та немојте сада, да се и њено име „на јавност износи”

Па шта је даље било?

Свратили сте, мислим, код Ђирија на вермут. Или још боље код оне лепе трговкиње на цигарету. Купили сте дувана и маши сте се да платите. Туристе руку у један и у други џеп. Па онда у капут с једне, па с друге стране. Тамо — амо кесе нигде не беше. Баш вам неби право.

Стадо сте се извињавати: да сте морали кесу заборавити у кафани, или на ручку код г. Звркића, или сте ју можда, рекли сте, и изгубили.

Не знате ни сами како сте се опростили с лепом трговкињом.

Изађосте на улицу и размишљасте о кеси вашој. Потпуно вам верујем — није вам ни на памет пао онај весели Малишан са ћошка код „Рускога Цара”.

А видите — то је један сиромашак. Име му је Божидар, а по презимену Мирковић. Родом је из Крагујевца. Остао је без родитеља, а тек му је десета година, Тако нејак, нико о њему није имао да се брине, па се о себи сам постарао. По несрећи запао у хрђаво друштво... Ту се научио вештини. . . .

Каквој?

Па показао ју је на вама самом. Када се је оно на раскршћу очешао о вас, макнуо вам је особитом брзином кесу из џепа.

Ви се крстите од чуда, како вам се је то могло десити усред дана и на сред најживље улице. Готово не верујете томе. Можда би се још препирали ради њега.

Али, чујте, шта вам је Божа учинио после десет дана.

Ево његовог испита.

У Крагујевцу сам учио — прича мали Божа — три разреда основних школа. Али идући још у школу почео сам по мало да крадем. Прво сам крао од сељанака јабукe и крушке. После сам крао од бакала орахе, а од пиљара грожђе, како је коме вођу време приспевало. То сам радио у друштву са неким Светоликом. Само нас је једном један бакалин ухватио, опалио нам је по два шамара, па нас је пустио. — У оваком животу омрзла нам је школа. Бегали смо из школе, па смо сретали сељанке на друму и крали им: јаја, воћа, пилеж, и т. д. Кад нам се у Крагујевцу досади дођемо у Београд... Ја се погодим за шегрта код Кафке, обућара.... Једнога дана дадне ми мајстор два динара да купим коже. У путу ме сретне Светолик и почне

ме наговарати, да се вратимо у Крагујевац. Тако у разговору дођемо до кафане „Ујединења“. Светолик се сврати у једну колачарницу да купи колача. Чим је на поље изашао, Светолик ми рече: *Бре Божо, колико код овога у чекмећету има пара...* Ја му ништа не одговорим, него обоје одемо на Калимегдан. Тамо смо играли лопте. У повратку смо једнако имали на уму онај дућан. Дођемо тамо. И ја се полако ушуњам у дућан. Газда је за то време био у кафани. Отворим чекмеце и извучем осам фишека. Одемо за тим опет на Калимегдан и пребројимо. Беху сами никлићи... Светолик заиска, да и њему дадем штогод, али му рекох: *кради и ти, па имај...* Тако се развојимо... Ја се упутим на станицу, да паре где год испод врба укопам, али ме у путу сусрете жандар и отера у кварт... Тамо ме претресосе и нађосе 56 динара у никлићима.....

2.

Беше то пре неколико година... У саборној цркви служила се служба Божија. Ту господин Митрополит, попови, ту господа министри, господа советници, господа чиновници, па и грађанство... Баш беше и скупштина на окуци, па пуно

народних посланика. Посвршавали народне бриге, па дошли да се за грехе богу помоле.

У цркви тишина. Таман се износи света Тајна, а Тимотије, народни посланик, осети, да му нешто мигољи око гуња, Тргу руку на цеп, тамо где му беше посланичка дијурина, али гуњ одоздо просечен.

— Ала... мајку му — хтеде таман да викне уплашени посланик; попиша боље и увери се да је кеса ту.

— О боже, каква су ова чудеса — уздахну газда Тимотије, па се три пут прекрсти.

Изађе одмах из цркве, и позва жандара у помоћ.

Али кога да окриви? Око њега у цркви беху све поштени људи.

Један му дечак као беше нешто зажарио очима, али га нестаде оданде, чим се је он почео по гуњу пипати...

Не знамо, да ли баш беше тога дана; или раније или доцније, али знамо по извесно, да је био празник — Свети Андреја. Ех бруке... Издигоше једноме брату Бошњаку из Бељине, јанџик с парама.

Послала га његова општина у Београд, да купи књиге за школу њихову.

Он сиромах дошао међ Србе, па ушао у цркву, да се у слободној земљи Богу помоли.

И причаше јадник у плачу, да јест му се у један мах јанцик нешто повио, а он се је тада био сагао да икону на иконостасу целива.....

3.

Не сећам се како се презиваше један паланчанин. Све ми се чини, да му је име Живко. Биће, да он још и данас памти, када је први пут у Београд дошао.

Газда Живко отворио дућан, па дошао у престоницу по јеспал. Разуме се, уза се је имао и пара.

Тумарајући послом по чаршији, сврати се пред вече код «Коларца», да једно пиво попије. Ушав у пивницу затече тамо пуно света. То га чисто збуни. Угледа један празан сто амо ближе вратима каванским. Туна седне. Поручи пиво. Келнер му донесе.

Газда Живко није још ни чашу испразнио, а приђе му лепо обучен младић и поздрави се с њиме.

Живко мишљаше, да ће то бити ко од господе, а слушао је, да их је у Бе-

ограду толико, да им ни сви казначеји броја ухватити не могу.

— Како си газда Живко, упита га онај «господин»....

— Хвала Богу, господине, рече Живко, диже се мало са столице и маши се шешира.

— Зар ме не познајеш — питаше даље онај младић.

— Не познајем те...

— Хе.... зар ме се, бога ти, истина не сећаш?

— Јок....

— Ама, болан, знаш преклане, на вазару у Пожаревцу. Моја шатра до твоје....

— Не сећам се, господине.

Газда Живко једнако му одаваше по част.

— Како то не можеш, да се опомениш. Та није давно било — настављаше младић.

Живко слеже само раменима.

— Па како пазар.

— Па прилично. По мало колико Бог да....

— Дошао си, сигурно, за јеспал;

— Ја....

— Е.... брате, гди баш не можеш да се сетиш....

Непознати «господин» узе столицу, па седе до Живка.

— Келнер.....

Келнери трчаше око других столова те и не чуше. Келнер... нико опет не дође.

— Келнер.... продера се «господин», који као да паде у љутину, што му се не одзиваху.

Један келнер дође.

— Дајте овде два пива без музира....

— Немојте, молићемо вас, нећу више

— извињаваше се газда Живко.

— А што брате, кад сам се с тобом видео....

— Хвала, хвала... хвала — отпоче се захваљивати газда Живко.

— Нека брате.... частићеш и ти мене када дођем у Пожаревац.

— А... долазиш ли често. Нисам те нешто виђао.

— Па знаш по фамилији.... Твој начелник мени је теча... његове госпоја.... Мара.... а моја мајка две рођене сестре.

— Добар нам је господин началник — настави газда Живко.... Скоро нисмо имали таквога старешину. Па госпоја Мара.... добра душа... са моју жену не раздваја се...

— Келнер.... два пива... викну «господин».

— Добар човек.... добар началник... добар човек.... добар началник... стаде понављати газда Живко.

— Видиш, неколико пута пише ми тетка Маца, да јој дођем у госте.. Знаш још од малена био сам код њих, па научили на мене. А види ћеш већ шта ће теча радити када му ја дођем. Јесу ли они алати још код њега....

— Јесу, да богме, па што је добио интов, несам га видео ни овде у Београд....

— Келнер

Опет се нико одмах не одзива.

— Келнер... два пива — викну јачим гласом «господин».

Мора бити да је јако викнуо, јер, и ако је као обично у београдским пивњама била велика галама, гости се са околних столова окретоше...

Келнери се већ неколико пута измењаше, односећи празне доносећи пуне чаше.

Газда Живко и његов пријатељ у почетку говораху гласно, па после све лакше. Мора бити да су говорили о промени кабинета. Често је «господин» помињао речи : «каки министар» и «мој теча каже»....

За тим се почеше опет гласније разговарати.

— Кад ти ја кажем — настави „господин“. Да идеш у позориште. Вечерас има и да плачеш и да се смејеш... Ама да видиш оног несретног Динуловића. Просто да умреш од смеја. Па има и певање и духови, машинерија, скоро се неће овако представљати.....

— А шта се изиграва?

— „Црна Краљица“.....

— Нисам казао друштву. Чекаће ме код „Македоније“ на вечеру.....

За тим почеше опет нешто тихо разговарати..... Господин је морао нешто и рукама махати. Најзад, као да се договорише.

„Господин“ лупну штапом о сто. Келнер дође. Газда Живко хтеде сам да плати, али му овај не даде. Мораде пристати на част, јер „господин“ непрестано понављаше :

— Када дођем код тече у госте, ти ћеш по кафанама плаћати.

Изађоше из каване и одоше пред позориште. Беше већ 6 $\frac{1}{2}$ сахата. Још мало, па и представа да почне.

Пред касом загушио свет.... Не можеш ни угледати побру Пинтеровића, а камо ли да му се ближе дође.

„Господин“ и газда Живко уђоше заједно у чекаоницу. Ту се „господин“ на један мах изгуби.

Газда Живко стајаше пред оном гвозденом оградом код касе и осврташе се, е да ли би гдегод пријатеља угледао. Међу тим, као обазрив човек, десну руку држаше непрестано на кеси у десноме цепу.

У један мах деси се ово. Газда Живко намеран да и сам дође ближе каси, беше се угурао у светину, али је у том добио јак удар у леђа. Од тога ударца посрну; па да неби пао главом на оно гвожђе и разбио се, он опружи обе руке и ухвати се за гвожђе.

То је све било у једном тренутку. Али кад је одмах за тим турио руку у цеп — *кесе није било.*

У кеси је било 120 дуката.

Трагедија је, као што видите, одиграна. Немојте пљескати, јер се и вама то сутра може десити. Газда Живку није било нужно да и даље чека на билету. Место на представу, он је отишао у полицију.....

Време је, да вас упознамо са актерима у овоме жалосном чину.

И тамо у саборној цркви и овде у позоришту, игру је водио чувени кесарош *Владимир Стојановић*, познат међу лоповима под именом *Ручица*....

Он је у цркви однео јанцик сиромашу Бошњаку.

Он покушао да однесе «дијурину» народноме посланику.

А он је и тај «господин», који је газда Живка нашао, лажно се представљао, лагарије причао, па га у галаму намамио и ту му кесу предигао....

Но требамо истину казати — то он није радио сам. Имао је помагаче. Њихова имена: Едуард Шлагатер (Немац) Цојић, Димитрије Миријевац и Коста Стојановић (брат Владимирова)... Владимирова је било у овоме случају: да даде план, да им подели улоге и човека им доведе. Остало су радили они.

По званичним актима било је овако.

Када се оно Владимир одвојио од Живка, дадне знак Шлагатеру да се приближи. У исто време главом му означи десни цеп. Шлагатер се онда постави иза леђа Живку, пред којим опет Владимир метне Цојића. Коста се опет уза њих поставио да стражари и пази. Миријевац опет уза Шлагатера да направи како рекоше «гужву».

Када је Владимир видео да је дошао згодни час, мигне Цојићу, те овај свом снагом погура напред ону светину пред касом. У исти час Миријевац удари Живка у леђа. Овај полети на гвожђе да падне, али се рукама задржи. Шлагатер међу тим спусти руку у Живков цеп и извуче му кесу. Дода ју за тим Владимиру, који је иза њих стојао. Овај изађе из позоришта, а за тим и његови другови приметно један по један.

Полиција одмах предузме истрагу. Још исте ноћи Владимир, Коста и Цојић буду пронађени и затворени. Шлагатер и Миријевац побегну. Цојић се разболе, оде у болницу, па и он утече. Но доцније један по један буду и они пронађени и сва дружина суду предата.

Полицијском истрагом сазнало се је и за друга дела Владимирова.

Тако, још као дечак напустио је школу и одао се хрђавоме животу. Ма да је имао добре и имућне родитеље, није хтео учити него служити. Погоди се у службу. Нађе се са некаквим опет слугом. С њим развије пријатељске односе.

Једнога дана упита га Владимир, да ли његов господар има пара код себе и где их држи у кући. Када су и то сазнали, онда се реше на крађу.

Када је газда отишао са породицом од куће, они уђу. Поотварају све собе ормане, столове. Пара не нађу, али међу тим не пропустила однети хаљине и рубље господарево.

Владимир је ову крађу признао.

После некога времена наред дубровачке улице Владимир макне из џепа кесу с новцима Ђорђу Зарићу, трговцу.... Дело је трагано, али није се могло доказати. Кривац се је ванредном вештином бранио.

У овоме времену Владимир се реши да развије своју делатност на шире поље.

Пре свега састави дружину. Имена ортака поменули смо. И онда почну посао у велико.

Видели смо напред шта је у цркви радио. Али одмах по томе догађају, Владимир оде са женом у позориште (јер се је у скоро и оженио). Узме карте и седне у партеру. За време саме представе, ћушне руку у џеп Розалији, жени Иштвана кројача, која је до њега седела, и извуче јој кесу с новцима. Било је у кеси 6 дуката и нешто у сребру.

За нека од ових дела Владимир је био осуђен. И то два пута. Једном на 7 а други пут на $7\frac{1}{2}$ године робије. За

остала дера пуштен је из недостатка доказа, јер се је вешто бранио.

Но, и од досуђене му робије није издржао ни половину, па је пуштен.

Штетна практика са честим смањивањем казне, коју по неки министри Правде радо употребљују, показала је и у овоме случају хрђаве последице. Из наших казних завода не излазе осуђеници поправљени, него развраћени. И то треба једном да увиде надлежни.

Јер, пуштен са робије, Владимир оде на велику пијацу, и да не би дангубио, отпочне свој занат. Гуркао се кроз светину, па завуче руку у џеп г-ђи Хиршовици и извуче јој кесу са 2 дуката.

Но у овоме часу несретно прође. Спази га један јеврејин из публике. Каже то оштећеној госпођи. Она потражи кесу и не нађе је. Дигне ларму. Владимир је таман измакао до «Македоније», али га ту госпођа са јеврејином, који га је добро упознао, стиже.

Владимир се бранио. Али када су га одвели у кварт и тамо претресли, нашли су кесу госпође Хиршовице. Онда се је стао правдати, како је кесу нашао ит.д.

Већ је доцније и то признао.....

Пресудом судском буде осуђен на пет година робије.

Пре пет година у нашем чланку «Криминалитет у Београду» на једном месту казали смо о овоме Владимиру ово: *Владимир је до сада хватан неколико пута. Мислим једно два пута био је ослобођаван код суда све из оно несретно «недостатка доказа». По други пут је на робији. И сада је тамо. Али још мало па ће и заћи. И тек ће онда по који шетач београдски познати каквога вештака има у својој средини.....*

Наша се слутња после и обистинила.

За крађу г-ђи Хиршовици Владимир није одлежао на робији ни пуне три године, па је пушен.

Одмах је наставио свој посао.

И опет је брат Бошњак морао бити жртва. (Шта ће ти људи, када оду кућама, о нама причати)... Давана је представа «Хајдук Вељко». Бошњак сеђаше на галерији. Света је као обично на оваким представама било врло много.... У оној сцени, где Вељко јури бесне Турке по позорници, сиромах се Бошњак веселим лицем, нагну што већма напред, да би боље видео, али у тај час гурну неко руку у џеп од чакшира му, и одатле извуче пешкир, у коме су биле завезане паре.

Владимир ради и даље.

Решио се, да бајаги буде поштен човек. Изабрао је занат памуклијашки, и настанио се на дорћолу, где је обично радо становао.

У Јануару прошле године Владимир дође у кафану код «Црнога орла». Ту је поручио вина да пије. Том приликом сазнао је, да се тога вечера кавецџија Петар Радосављевић спрема, да оде за који сахат од куће. Владимир је слушао да Петар има пара. Смислио, да га покраде.

Када је Петар отишао од куће, Владимир се полако увуче у авлију. Разбије окно на прозору стана Петровог. Провуче руку и откачи кукицу. Отвори прозор и уђе у кујну. У кујни нађе сатару обије њоме врата собња и уђе у собу. У соби испретура све, ормане, столове, али паре не нађе. Ту стајаше и један сандук. Сатаром и њега Владимир обије. Растури све по сандуку и нађе нешто пара.

По свршеној похари врати се, како је и дошао. Дође кући. Паре одмах закопа у рупу. Озго камен навали. Био је доста узбуђен. Да би се расположио, позове жену на пиво. Оду у кафану. Тамо су пили пива. Али у том је већ пукао глас о штети Петровој.

Владимир се чинио невешт. Целе ноћи је хркао.

После поноћи неко закуца на њихов прозор. Владимирова жена прва се тргну иза сна. Пробуди Владимира. Он се дигне, отвори врата и угледа — полицију.

Одмах га затворе. Прво је одрицао, после је све признао. Показао је и место, где је паре закопао. Тамо су и вађене,

Предат је потом суду и опет осуђен на робију.

По свој прилици, после неколико година, Владимир ће бити пуштен са робије.

Тек тада ће се имати од њега страховати, јер зашав сада у старије године (претурио је четрдесету) тешко ће моћи поштено зарађивати.

А тако и он сам мисли.

Полазећи у казамате градске, казао је у полицији ове речи:

— *Досад и којекако..... Али када се сада пустим хараћу отворено. Закукаће многи. Па шта је... Мени је крај на Карабурми.....*

4.

Једнога јутра беше мало раније устао господин Н.... бивши министар. Намеран је био, да иде на парастос неком своме

пријатељу. Мислио је још, да уз пут сврати на пијацу, не би ли што добро за ручак пазарио.

Како је мислио тако је и учинио.

Дошао је на пијацу. Ишао је од тезге до тезге, и једва се код пиљарица задржао.

Али је ту било толико муштерија, да се једва могло на ред доћи. Осем тога толико је било празних корпи и којечега на трпано, да се је с муком могло прићи.

Господин министар, једва сагибајући се, могао је прегледати: путер, телећину, салату, тиквице, што су све пиљарице пред собом имале.

Нас се не тиче: је ли господин што купио или није. Само знамо, да је са пијаце отишао право у палилуску цркву. Тамо је био на парастосу.

Када је изашао из цркве, учинило му се као да је много продангубио. Сасвим природно — маши се руком за сахат, да види: које је доба дана. Али јест — сахата није било у џепу.. Погледа ни за се на прслук — ене, нема му ни златна ланца...

Господин Министар се упрепасти. Тако штогод није му се у животу десило... Сахат са ланцем вредио је 60 дуката....

Млого је мислио, како сахат да му испадне, када је ланац био баш добро шнолом закопчан за прслук....

Најзад даде оглас у новине: како је у путу од куће до пијаце, и одатле па до палилуске цркве изгубио златан сахат с ланцем; како обећава награду ономе, ко му сахат донесе и т. д.

Господин Министар је био у обмани.

Није он сахат изгубио, него му је на пијаци предигнут.

То му је учинио некакав дечко *Живко Смедеревца*, вешт кесарош.

Када је оно господин министар, идући по пијаци дошао до пиљаричиних тезги, чукао је онде пред корпама један дечко.

На њега господин није ни обраћао пажњу, али толико је више дечко пазио на господина.

Када се господин министар преко корпи сагао до тезге, да руком дохвати ротквице, или ће бити што друго, његов дебели златни ланац ударао је по глави онога дечка.

Господин није то приметио, али је то онај дечак осетио.

Дечко, познат са вештином ове врсте, пружи више главе руку, откопча прво шнолу од дугмета на прслуку, па онда

за ланцем неосетно извуче из џепа и сами сахат.

Тога истога дана сахат је пренет и продат једноме јувелиру у Земуну.

Када је изашао оглас у новинама о изгубљеном сахату, главна полиција добила је извештај аустријског градског капетан, да је један сумњив скупочен сахат с ланцем у Земуну.

Обе су суседне власти истрагу водиле.

Дело је било доказано.

Дечку *Живку* било је тада тек 15. година.

5.

Београд, престоница краљевине, има своје државнике, има своје научаре, има песнике и књижевнике — али има и своје досетљиве кесароше и препредене лупеже.

Светлости није без тмине, а науке нема без незнања.

Ко од београдских свитница не зна за: Чивут Лазу, Жикицу Смедеревца, Чапкун Марка и Миту Лорда, Милана Шугу и Гајтан-пашу, Аксу Бана и Бр-дара Илију, Саву Грбу и Стевана Калуђера и т. д.

По нашим белешкама *шесет* их је на броју, који тумарају по престоници и по

унутрашњости, варајући и секући кесе, падајући на робију и одлазећи са ње још вештији и куражнији.

Скитнички свет познаје их добро. Не треба да их ређате. Јер се њихова смелост у злу узноси.

Са похвалом се прича: како је овај или онај вешто преварио и брзо кесу предигао.

А хоћете ли и ви да познате ове вештаке, онда припазите на ваше џепове.

Ми смо поменули неколико случајева. Мало час приказаћемо вам још неке....

Кесарош улази и у цркву и у позориште.

Онамо се заједно са народом Богу моли, крсти се, али у исти час вади кесу ближњем брату Хришћанину.

А овамо опет, на представи, смеје се и пјеска што игда може са осталом публиком, изазива Тошу, Цветића, Рајковића, или вешту Гргурову и лепу Нигринову, али у тај исти мах тура руку гледаоцу до себе у џеп и истреса га....

То су болести, које наилазе на друштво. И зову се друштвене бољетице. Оне су често неизлечиме. Постају хроничне. И што је највећа несрећа, као оно дифтеритис, махом даве децу нашу. Јер нај-

већи је контигенат кесароша у добу од 10—20. године.

Зло иде подједнако. И онда пате како оне „ниже” тако и оне „више” породице. Квареж се шири како код оних, који су однеговани по салонима, тако и код оних, који су одрасли у димњивим дорђолским и палилулским страђарама.

Био је случај, да је кесарош, син одличне породице, дечак од 18. година, са голим ножем налетао на своју матер, претио јој убијством, тражећи: да му одмах даде пара за коцкање. То је било ноћу. Сутра дан долазила је мати и молила, да јој полиција уклони сина са света, јер од њега не може живети.

Друга једна госпођа, не баш сирота, наговарала је своје рођаке, децу од 13. година, да по трговинама краду: фесове, шамије, шалове, и да јој доносу, а она ће их, вели, чувати и заклањати.

Једна опет сиротица, на дорђолу, редовно је тукла своју девојчицу и истеривала у улицу Кнеза Михајла да тамо проси. А позната је друга једна мајка, која је у скадарској улици силом нагонила своју лепу ћерку, да се продаје....

Тако се одгајива подмладак.

Доведите данас у такву средину анђела, сутра ћете имати од њега ђавола.

У таквоме друштву рађа се криминални пролетаријат..... Ту се изучава вештина, како једнога дана да се једе шест пута, па после по два дана да се не окуси ништа. Или, да се вечерас спава у топлом кревету, а сутра у вече да се преноћи на хладној мермерној плочи на гробљу, или испод града на ледини.

И у свима овим променама, да се, када затреба, и плаче и смеје, како кад корист буде зактевала.

Тако се школује дечак — скитница, да постане човек — злочинац.

Ту је једино место, где господски и амалски син, поставши кесароши, једнака права имају. Јер их је насрећа, увек наклоњена сиротињи, овде сдружила и изједначила.

Ту се они подједнако уче школи, у којој се губи: страх, стид, савест и поштење.

Једнога дечка, од својих 14. година, доведе породица из једне оближње вароши у Београд, и ту га даде у службу код једнога трговца.

Дечко је лепо служио неко време. Али једнога дана, на улици, упозна се случајно са неким кесарошима. Деца се брзо опријатеље.

Они упитају Лазу (тако се звао дечко) шта ради, где је у служби и т. д. за тим га стану мамљивим речма наговарати да газду подкраде.

Лаза се стане томе одупирати.

То је трајало неколико дана.

Но, они кесароши стану поново наваљивати....

Ласкавим речма представљали су му како ће лепо живети, како ће моћи куповати што хоће, ићи у циркус кад хоће, и т. д.

Лаза се најзад реши на зло. Једнога дана, кад није никога било у дућану, извади из ормана: сахат, крстиће, мундштикле, што је све било у излогу ради продаје. Осем тога понесе још и појас, фес, те са стварима пређе у Земун.

Но тамо се покаје, што је урадио. Оданде је враћен у Београд. Овде буде притворен. Али тек је у затвору имао прилике да слуша о вештинама у крађама и преварама.

Ето, тако се спрепају они мали београдски мангупчићи, да у двадесет петој својој години буду убице и злочинци.

Пролазећи улицом, ми се данас и не осврћемо на ова мала створења. Она су плашљива. Чим угледају позорника са краја улице, бегају од њега. Али назите,

после неколико година, ова иста деца, са ножем у руци улазиће у наше собе и претресати нам ормане и столове.

6.

Кесароши обично су добричине. Деле један с другим и последњи залобај леба. По неки од њих чак су и симпатични... Мрзе на издајцу. Ко их прокаже полицији, тога сви презиру, а ако су јачи, онда га и истуку.

И ако су обично у дроњцима, а више пута и без ципела, онет су веселе нарави. Идући често пред бандом, научили су све мелодије на памет. Када допадну апса саставе читавају музику. Онда се у апсани отвори формалан концерат, да по неки пут и сам дежурни члан мора силазити да забаву прекрати... По неки од њих чак и стихове прави, а зидови апсански ма да се крече, пуни су њихових записа.

Пре него су последњи пут апсане окречене, наредили смо, те нам је неколико записа преписано.

Ево их:

Проклета мајка, која ме родила.

Иди одавде на небо, па сиђи доле у земљу, нећеш ништа знати....

Бог високо правда далеко.

Три пута сам био овде. Два пута за ништа. Трећи пут за банбадава.

Воља је ту, још да ми је снага, па да видиш у чаршији врага.

*Чапкун Марко,
Смедеревац Жарко,
Па Гајтан Паша, —
Три идола наша.*

Тако ми оченаша, данас сам на правди осуђен.

Чувајте се издајца.

Ако се не умеш бранити, а ти се погоди па служи

Ја сам се родио, да се патим. Бог убио мога татора и моју макију.

Тешко ономе, који верује.

Пази се: где оком ту скоком. Што дохватиш не пуштај...

Благо оном ко раније умре.

Данас четврти пут идем на робију. Луче ми је било равно двадесет година. Тамо ћу и умрети. Никог нема за ме да жали.

Славна полицијо! Јатаке хватај ако нама хоћеш траг да затреш.

Како је слатка слобода. Јутрос нас изведе члан... на преглед доктору Стејићу... Како је лепо на пољу. Сунце сија. Трава мирише... Већ петнајест дана како сам затворен. Благо онима, који су на пољу...

По неки од кесароша за чудо су бистри и досетљиви. У часу вам могу наћи стотину изговора. Могу вам измислити такве приче, да им морате веровати само ако их из ближе не познајете.

Једнога дана посетила су у полицији писца ових бележака извесна господа

професори, који су се интересовали судбином ових несретних створења.

Господа су тражила, да им покажемо неколико ових малих „егземплара.“

Не казујући имена, писац нареди нареднику апсанцији, да му из апсане изведе једно двојцу тројцу мангупа.

Мало за тим, па уђоше к нама четири несретника.

Ја им представих господу и рекох: да се они интересују за њих, да су дошли да их виде, да се хоће да образује дружина, која ће се о њима бринути и. т. д.

На ове моје речи сва четворица погледаше се, па на један мах ударише у плач. Један од њих, неки Лазица пекар узе реч. Окренув се господи професорима, стаде им кроз плач набрајати: како су они невини, како их полиција гони за банбадава, како се нико за њих не стара, како би они с вољом радили и т. д.

Говор је био тако вешто удешен, да мал' и господа професори нису ударили с њима у плач.

То трајаше неколико минута.

Доста је претварања, прекидох говор, него дедер ти Жикица причај, како си украо сахат г. Н...

На један мах сва четворица ударише у смеј. Жикица отпоче причати, па за њим и остали. Починили читава чуда. Она господа не могу да верују.... За тим наставише да причају како краду по пијаци, чаршији и т. д.

Господа да занеме од чуда. Али највеће чудо настаде тек онда, кад један од тих кесароша на мој миг, маче испред очију свима нама печат са стола и стрпа га неопазно себи у рукав....

7.

Кесароши су махом *писмени* (90 %). Има их, који су учили и по којој гимназији. Неки од њих били су и у трговачкој школи на страни; а има их да говоре: немачки, маџарски, румунски. Нарочито они, који су путовали по Аустро-Угарској и тамо у друштву са њиховим кесарошима учили се несретним пословима.

Тако исто кесароши имају и свој нарочити *језик*. Разуму га само лопови и кесароши. Ево неколико речи из тога језика: шатронца — апсана, савољ — господин, гљати — ићи, готивна — добра, поријат — жандар, шатравица-девојка, готивно око — сахат, ручков — коњ, готовца ми — бога ми, ајмо гљамо — бегајмо,

гепио петљарницу — украо кесу.

Овде ћемо саопштити и неколико интересантних писама кесарошких, која смо имали у разним ислеђењима. Из њих се може видети, на колико начина кесароши могу своје мисли један другом саопштавати.

Прво писмо:

Пајте биш. Здиша мора. Цантеље. Зен кабулаш. Тарате пада. Лаза Бербе, штука тебе да палуца, те ме шуте....

Значи:

Биће параде. Може се фартити. Да се договоримо. Састанак код Зубана. Чувајте се Лазе Берберина. Он је шпијун. Јутрос оде у главну полицију да нас прокаже...

Ово писмо растурили су кесароши пред долазак аустријског царевића. Знали су да ће бити много света у Београду, па су мислили да што ћаре Кесарош Зубан имао је башту у Макишу, крај Саве. Он је бајаги радио баштовански посао, а у ствари није, него је његова колеба била склониште. Један је од кесароша, по имену Лаза, био више пута на услузи. Два пута су га хтели убити.

План, који су, као што се види, спремили, није им испао за руком. На три дана пред долазак Царевића, главна

је полиција спремила и преко квартова извршила потеру. У самој вароши и у околини ухватено је на 40. кесароша и скитница, и све је стрпано у затвор. Тако на дан доласка госта није било ни једнога иступа. — Исто тако рађено је и при доласку румунскога краља и бугарскога кнеза....

Друго писмо:

Мишо,

Па крзапама је ранарарерађерана пујка. Тарата пада. Паријат пер паљупаба крикргакршикро је года детел. Пати пзипапш крда дрнадрш се пртвепрга кртрекрба дрнадрјдрвидрше побопојанати крда крсе прнапрђепрмо пашман. *Бете центе.* *)

Паша.

*) *Др. Фр. С. Краус*, скупљач народних умотворина у Босни и Херцеговини, помиње (у Босанској Вили) на једноме месту: »да повећа деца, пастири и друга служилчад говоре често са друговима неким особитим говором. Н. пр. у Славонији има једна врста таквога говора овако: »ја ћу ти казати« изговара се: ја-гра-ћу-гру-ти-ка-гра-за-гру-ти-гри.... Међу тим *Вид Вулетић Вукосавић* називајући овакав језик *козарски* каже: како се дели на четири начина са уметцима међу слоговима са: цу, ни, по, фу, фи, фо, се, су, си, со, гро, гру, го.....

Разуме се, ово се односи само на језик у овом Гајтан-пашином писму. За језик у оном првом писму остаје терет на стручним људма када би, све посвршавали, да и њему корен и значење пронађу.!

Значи:

Мишо,

За нама је наређена потера. Пазите се добро. Наредник Љуба изашао је данас преобучен. Ти знаш да нам се њега треба највише бојати. Да се нађемо на Торлаку. *Непризнајте ништа ако вас ухвате.*

Гајтан-паша

Гајтан паша то је Јован Јеротић, родом из ваљевскога округа. Изашао је на глас као врло вешт и смео кесарош. Пресреће сељаке и путнике по друмовима. За њега причају млађи кесароши, да има вештину те «опсене» човека, па му онда одсече *гајтан* и извуче кесу. Отуда је прозват *Гајтан-паша*. — Ово је писмо писано после једне веште преваре извршене овде у вароши, у близини *Калимегдана*... Ради преварених, где има и женских лица, пропустићемо да испричамо сами догађај....

Треће писмо.

Жујо,

Нађе се нек ...ош за ...виш да не..ој да..о је к..а раг..бри м..е код ж.....а са ч..о до....о је да каже нам г..а пази се само спремили смо веч...ћ..ка код нам донеси и чар.... у жућ.... дин.... 2 за ..пи

Т... код нађемо се да ул... кне у дућ...их
вр... са мекин.. смо м... Ц..... и ја по..ли
су сретно п. ..ци на се..ку ..су су зди....
ћ..... са јутра и ..де је Зн

Тоуз.

Када се попуне празна места у речима, па онда писмо чита с краја на почетак, одоздо на више, значи:

Зубан је овде, и јутрос са *Ђошом* зди-пили су кесу сељаку на пијаци. Сретно су побегли. Ја и *Циганче* макосмо мекинтош са врата дућанских у кнез Михајловој улици. Да се нађемо код *Тете*. Купи за два динара жућака у чаршији и донеси нам код *Ћурка*, вечеру смо спремили. Само се пази. *Грба* нам каже, да је долазио члан са жандарима код *Мите*; разбери: кога је тражио. Немој да заборавиш пасош. Нек се нађе.

Тоуз

Тоуз — то је Светозар Радић, родом из Крагујевачког округа. Омален и дежмекаст. Отуда му и име.

Ђоша — то је Јеврем Марковић, родом из Сибнице, сада је на робији, на којој је већ више пута био. На десној ноzi нема пола стопале. Отуда му име *Ђоша*.

Циганче — то је Димитрије Лазаревић, из Београда, не зна ни сам колико је пута био на робији. Јако је црн у лицу отуда му име циганче.

Грба — то је Сава Тодоровић, родом из Шапца, грбав је. Отуда му и име.

Зубан — то је Сретен Костић Станић, родом из Крагујевачког округа.

Док су она прва четворица, неки малољетни а неки једва пунољетни, дотле је Зубан већ старац. *Прешао је педесету...* Са тога не имајући у последње време хитрине, одао се је на јатаковање Али сви су препредени кесароши. Најопаснији је Јеврем *Ђоша*. По изгледу неби човек мислио, али је у стању да кидише на четири жандарма. Брани се чим дохвати. — Када је прошле године везиван, да се спроведе у град, обећао је да ће, чим се пусти са робије, убијати где год осети пара.

Тета, *Ћурко* и *Мита* — то су јатаци. код којих се кесароши састају и крију.

Пасоше је обично попуњавао неки Сава *Спахија*, кесарош, истина тек у 17 години, али је већ два пута јео робијашки тајин. Особито је вешт у фалзификовању туђих рукописа. Чим једном само чији рукопис сагледа у стању је одмах фалзификовати. Умео је да пот-

пише све чланове и писаре полиције. Од природе је бистар а међу тим и на страни школован.

Он напише за своје другове пасоше и потпише име члана квартовог. Са тим пасошима после путују.

Сава је син богате породице. Има да наследи масу од неколико хиљада дуката.

Са овим Савом, у време српско-бугарскога рата, имали смо једно интересантно саслушање.

Док смо га ми затварали и петљали као бившег робијаша и кесароша најниже врсте, дошло нам је писмо старатељскога судије из једне вароши у унутрашњости, у коме се моли управа, да саслуша наследника г. Саву о томе: да ли пристаје да се из масе плате и набаве два коња и комора за војску..

Нареди смо, да нам се Сава изведе из притвора.

Дошао је јако покуњен. Мислио је, да ће по свој прилици, бити каква нова кривица пронађена.

Кад му саопшти смо писмо старатељског судије, он се изребри, и готово као заповедајући рече:

— Молим напишите: одобравам да се даду и коњи и кола.... па онда до-

даде: кад би ме пустили, ја бих радо и сам лично ишо

То је после причао осталим кесарошима а они га прозову: *Сиахијом*.....

8.

Кесароши имају и своје особите знаке за споразум.

Када су два или више њих на испиту, па не могу да говоре један с другим пред исьледником, они се онда споразумевају *мигом и знацима*.

Исьледник мора увек бити обазрив, па да на то обраћа пажњу. Иначе у млогом које чему истрага може бити осујећена.

На прилику, на испиту је довољно, да један другом мигне. Или, да се за уво почеше, или да се носа дохвати, па већ онај други разумео га је, и по томе удешава одговор.

Обично је било: када скрсти руке, значило је да је казао полицији како у делу, за које се пита, невин Разуме се тако треба и онај други да каже. Када се почеше за уво, значило је оном другоме: не признај ништа. Када се почеше по носу, то је био знак: обрали смо бостан, ухватили су нас; ствар доказана не помаже нам ни лагати ни бранити се.

Има их и сујеверних, који верују у чине, манџије и т. д.

Код једнога кесароша нађена је овака цедуља :

Драгутине,

Ово што ти дајем, мету ћеш под леву мишицу и десну ногу у ципелу, и опет под десну мишицу и леву ногу; то дође у накрст у ципеле под табане; па кад дођеш у суд, а ти прво кажи: кад овај мртвац проговорио, онда они у суду проговорили. То кажи у себи.

И када су одвојени по апсанама они размисле како да се договарају.

Ударају песницом или чим другим (ципелом) у зид од оне страве где је другар. Као оно у телеграфу, тако и они имају своје уговорене знаке. Уговоре, када ко колико пута у зид удари, шта ће то ономе другом значити. Један с ове стране по виду удара, онај с друге стране слуша и ударце броји.

Када су опет раздвојени, те један у првој а други у четвртој или петој апсани, онда је дужност оних других притвореника, који су у апсанама измеђ прве и пете, да куцање приме и даље саопштавају, докле не дође до «надлежног». После овај откуцава, они опет примају

и даље саопштавају докле не дође до онога, који је отпочео.

Сви притвореници (кесароши, лопови, скитнице) сматрају за свету дужност: да један другог братски и искрено помажу, да лажу, апсану обијају, стражара нападају, да заједнички трпе, да један другог не одају, да не казују шта се у апсанама разговарају и т. д. У апсанским нередима, ма ко и не био крив, мора поднети све за шта се његов друг окривљује.

Разуме се, све ово чини се у цели, да се изигра истрага и превари полиција.

Дајте сада оваким несретницима још и наивне а неспремне полицајце, па сте проиграли сигурност становника.

Хиљаде ће вам данас начина измислити, само да свој план могу извести.

Једнога дана један кесарош преварио беше некаквог сељака. Пазарио ћурке, али кесарош удеси те се око пазара по свађају. Сељак се брањаше а кесарош тврђаше, да га је сељак при промени пара и продаји ћурака забушио, па му узео дукат.... Наивни сељак правдаше се и кунујаше се да то није учинио, а за доказ тога одрешо је своју кесу и на сандуку пред једним дућаном све паре показао... У кеси је био и један дукат.

Кесарош прегледајући паре, бајаги да се увери, чепркне руком по новцима и између прстију издигне дукат. У том истом мицању испусти у паре жућак.... Па онда се кесарош стане извињавати: како је погрешно, моли сељака да га извини итд.

Када је у скоро затим сељак одрешно кесу, да нешто у бакалници купи, обавесте га да оно, што он износи, није дукат него жућак. Ствар дође пред полицију.....

Срећом ухвате кесароша и доведу га. У кварту се одмах отвори ислеђење. Да би нашли дукат, стану претресати кесароша. Но при самом том претресу, кесарош извади брзо из џепа дукат, гурну га у уста и прогута га. То је извршено тако тренутно, да писар квартовни није могао опазити ни спречити....

Кесароша затворе. Међу тим нареде, да апсанција пази на дукат.

Али се дукат није могао ухватити.

Тога истога вечера дукат је био већ у стомаку другог кесароша. Када је предузето да се и на-њ пази, трећи га је кесарош имао већ у цревима.

Један другом додавали су и гутали.

Када је за тим апсанција затворио за се сва три кесароша, било је доцкан, јер се није знало, да је тога баш јутра

четврти кесарош, издржав десетодневни затвор, пуштен у слободу. И овај је у своме трбуху изнео дукат из полиције.

Дукат је, дакле, прошао кроз четири Кесароша, па је опет пуштен у саобраћај. И ко зна где је сада? Можда се одиграва у фарблу на каквим каванским столу; може бити лежи у каси каквога тврдице, или сија у тепелуку на глави какве госпође... Тек неће бити у рукама сиротиње, јер од подужега времена њој долазе само никлићи....

Незмамо, ради којих узрока, постоји наредба, да се осуђеници, који се спроводе из унутрашњости, не примају у вече у град после шестог сахата.

Не примљени осуђеници доводе се после у главну полицију на преноћиште, па се сутра дан терају у град.

Једнога вечера дотерана су четири Влаха из Ћупријскога округа

Пре пего су пуштени у општу апсану, апсанција их је, по дужности, упитао: имају ли каквих новаца при себи.

Они су одговорили да немају. Тако су ноћили.

Сутра дан, тек што је свануло, дигла се ларма у апсани.

Власи ударали у кукњаву. Једва да се разбере шта је.

Ствар је била у овоме. Када су полазили из Ђуприје опростили су се са својим породицама. Сваки од њих добио је од своје куће по једну рубљу на трошак. Да неби рубљу изгубили, или им је когод украо, ушије ју сваки себи у недра у кошуљу.

Када је јутро освануло, маши се један у недра, када тамо кошуља рашивена, а рубље нестало. Маши се други, па и код њега тако. Тако је било код свију.

Са њима су били у апсани и два кесароша, који су издржавали затвор по полицијској осуди.

На кога ће да падне сумња него на њих.

Изведу их одмах и подвргну прегледу.

Претресу им хаљине, капу, ципеле — не нађу ништа. Скину их голе, па опет ништа.

Претресу сву апсану, па опет ништа.

Дежурни члан да пукне од једа.

Кесароши се једанко бране, да они нису паре узели, да Власи лажу и да су имали и. т. д.

Док ће се у један мах један од полицијских практиканата сетити: да се прегледају по телу.

Прегледаше их. И доиста кесарошу Калуђеру у петама нађоше рубље.

Он, несретник, расекао себи пете, у дужину и ширину на форму малог шлајпика, па у њима држи новце.

Признао је после, да у петама може да држи паре, сахат, прстен, комотно да иде, а ништа га не боле.

Чим које лице допадне апса са кесарошима, прва им је брига да га пропипају. То раде тако вешто, да је за дивно чудо.

Неки Нико Дивић, старац од 80. година, родом из Баната, допадне једном апса. Била је нека иступна кривица, и затворе га са кесарошима.

Прво ме, причаше, претресе апсанција. За тим ме уапсише. Било је помрчина. Ја уђох у апсану. Врата се замном затворише. На један мах више од стотину руку стаде по мени пипати. Претресаше ми џепове, капут, панталоне, завукоше руку иза врата. Све нешто тражише. Нико од њих ништа не говори. Само видиш да руке раде.... Шта су код мене тражили — ђаво би их знао.

Кесароши су тражили паре. Мислили су, да их је чича где год у хаљинама сакрио.

Често страдају Талијани, када допадно апса. Они обично никада власти не казују да имају пара при себи. А пошто махом нису опасни зликовци, то се затварају у опште апсане. Јер су то или какве скитнице или пијанице

Када буде у вече сви полегају. Кесароши натрљају прстима главиће од палидрваца, па примакну под нос Талијану. Нашли су, да се од оног фосфорног смрада човек мора успавати.

Талијан се успава, а кесароши онда почну претресати. Знају где Талијани паре крију. Своју зараду промену у злато, наполеондор, па ушију у узицу, којом се панталоне опасују.

Кесароши отпашу Талијана. Рашију узицу и изваде паре. То раде тако безбрижно, да по неки пут и преврћу Талијана, када се узица не може да нађе.

Више пута допадне апса какав новајлија. Први пут учинио зло. Уплашио се. Хуче, каје се, ништа не једе, не спава.

Кесароши га онда стану тешити, да се не плаши.

— Није, веле, то ништа. Погрешио си, шта ћеш. Не бој се, има нас овде који по тридесет пута падамо у апс, па еве нас.

По том га почну обучавати :

— Кажи право нама: јеси ли украо...

— Јесам...

— Шта ?

— Капут....

— Где је био ?

— У ходнику....

— Ко је видео ?

— Нико... Него када сам изашао из куће, сусрео ме момак. Он је познао капут...

— Јеси ли признао ?

— Нисам још питан...

— Е... онда немој признавати.

— Па како ћу — када су ме познали.

— Кажи : лажу.

— Па било је...

— Којешта ! Лажу... лажу. Тако ти њима ...

— Ама хоће да доведу онога момка.

— Лаже и он Кажи : нисам био овде.

— Ја где...

— У Обреновцу. Позови се, на пример, на Андру Ризнића, и Максу Јовановића.

— Па шта ће ови казати...

— Казаће што хоћеш. Е болан. Један пут су они тако избавили Милана Шугу.

Није их познавала власт па веровала.

— Ја их не познајем...

— То су наши људи. Не брини се. Умеју они лепо да причају.... Него дед реци ти нама: где има шта да се предигне....

— Бога ми, браћо, не знам вам ја ништа. Камо срећа да нисам ни сада пробао. Бог убио моју госпоју. Опањкала ме код господина. Он јој веровао. Истерао ме. Службу нисам могао добити. Ништа нисам јео три дана. Видех отворена врата. Уђох у ходник. Учиних зло, камо да сам у Саву скочио...

— Међер си ти неки зевзек — заврши говор Мита Лорд и оде на други крај апсане....

Да видите, о чему још говоре малолетни кесароши у апсани. Ово је други дан саопштио један од њихових, који је више пута услугу чинио

— Када сам оно био на робији у Топчидеру — прича Илија Јанковић —

казивали су ми једнога дана Мијајло Брдаревић и Владимир Говедаровић (опет кесароши и робијаши) да ће прве ноћи, када изађу са робије, покрасти два трговца. Они имају дућане до кафане «Црног Коња». Говорили су ми, да су код једнога од њих видели касу и у њој пуно пара.

— Ваљало би покрасти кавецују код «Шар-планине» — рекао је Сава Спахија — И то из подрума да провалимо патос у собу, где је каса; каса да се обије....

Овај план није им се видео хрђав. Јер су га сви одобрили.

— Ја знам једну јеврејку на дорћолу — наставио је Стеван Ранковић, звани Калуђер. — Она има много новаца. Њу би требало заклати и опљачкати.

— Ја бих убио једнога чиновника — прихватио је Станко Нешић. Он станује код велике цркве, у једној двокатној кући. Има много пара. У соби му је каса, и код ње нико не спава. На доњем боју седи нека баба и неке сакације.... Лако је извршити.

Затим су говорили и о овој комбинацији. Сава, Мијајло и Владимир да оду код једне жене у палилуду, која има преко 400 дуката. Да се завуку испод

кревета, па онда сви слошке нападну и закољу.....

Овај разговор исписан је овде од речи до речи онако, како га је чиновник сутра дан забележио.

Један пут се међу кесарошима опкладе Андра Банче и Лаза Ђак: да ће онога дана када се протерају, на великој пијаци предмети сахат газди од панораме, која је тада овде била.

Опклада је била у 20. пива, да се попију на Енглезовом мајуру, а сахат да се одмах прода и новац подели.

Били су одређени и сведоци, који ће то из прикрајка гледати.

У одређено време јави се пред панорамом Банче. Био је родом из Аустро-Угарске и знао је добро немачки и мацарски. У устима држао је готову, неупаљену цигару...

— Добар дан — рече немачки газди од панораме. Молим вас, дозволите ми да упалим цигару....

Немац пушаше швапску цигару. Одмах отресе прах са ње и пун услужности поднесе је Банчи,

Банча примакне своју цигару да упали. Мало ју дуже задржи. Међу тим десну

руку завуче у џеп панорамџији и комотно бркаше по њему. Дохвати прстима и извуче, па гурну одмах себи у џеп...

— Хвала вам лепо — рече Банча.

— О молим, молим покорно — одговори немац.

Тако се опросте. Банча мигне на своје пријатеље, давши им знак да је успео. И онда сви пођу брзим кораком «Васином улицом».

Када су стигли до позоришта, Банче завуче руку у џеп. Извуче на поље... али како се изненади.... то не беше сахат, него нека округла плекана кутија..... А у њој — маст за бркове....

Банча погрешно — место да тури панорамџији руку у десни џеп, где је био сахат, он гурнуо у леви џеп те извадио помаду.

Ударише сви у смех и разбегоше се куд који.

За чудо, што се кесароши, који су у апсанама, брину много о том да знају, шта се по вароши ради.

Ма како да их под стегом држите, опет вам они све знају. Који су за време царевиневог доласка били у затвору под кључем, знали су сутра дан да причају

цео програм светковине, па чак и какву је ко униформу имао.

Ову везу са спољњим светом одржавају нови кесароши и скитнице. На пример, који су пали синоћ у апс, причају шта је јуче било. Који вечерас допадну апса, казују шта су данас видели. А већ сваки кесарош и скитница мора све знати и видети, јер је трава, која ниче и где се не сеје.

Они вам тамо у апсани дознају све варошке новости. Што у вароши можда знаде мали број, кесароши знају до најмање ситнице.

Прво разбирају: је ли била каква парада, светковина. Шта је било на светковини. Каквог је света било. Је ли било згоде, да се што предигне. Је ли било што у цркви. Како је ко у паради од госпode био обучен. Јесу ли ишли конзули. Ко је од њих богато обучен. За турско одело знају већ да је најбогатије. Све само злато....

После питају: је ли излазила војска на учење. Је ли била и банда. Шта је свирала. Куда су прошли.

За тим шта је било у позоришту. Је ли игран какав нов комад. Знају изближе испричати цео комад. Је ли било света. Како је који глумац играо. Је ли добио

венац. Ко му је дао. Је ли у комаду било каквих страшних сцена. Нарочито убиства из потаје.... Јако воле комаде: Лијонски улак, Сироче и убица, Јеврејин из Пољске....

После, је ли се догодила каква повећа крађа у вароши. Је ли обијен какав богат дућан. Како је извршена крађа. Шта је однето. Ако је крађа вешто извршена, онда погађају: ко ће бити да је извршио. Ко дело ислеђује. Ако је вешт иследник, одмах додаду: Бога ми овоме неће умаћи. Ако је лош иследник, праве досетке, како би по њему могао пола Београда покрасти....

Ако је ко од криваца осуђен у суду, онда решавају: је ли блага или строга казна. Питају, како се бранио, ко га је бранио. Неки од адвоката стоје у особитом уважењу. Обично додају: што није узео тога и тога. Тај када говори дркти цео суд. После решавају: шта ће бити у Апелацији па у Касацији. Хоће ли се казна ублажити.

Најтеже им је, када кога осуде на смрт, па они не могу да иду да гледају погубљење. Највећу радост у животу њихову учинио би им онај, који би их онда пустио да гледају.

Пре неке године било је неколико случаја погубљења (Павле Бугарин, Вељко амалбаша, Јанко таљигаш и т. д.)... Када су вођени осуђеници на Карабурму, кесароши су клечећи и са склопљеним рукама молили, да их поведемо. Нудили су се, да што понесу, да раку копају, или ма какву услугу учине, само да се нађу на месту погубљења.... Разуме се, да им се то није могло одобрити....

Него онда када је Павле Бугарин погубљен, били су на служби при полицији робијаша. Ради штетне, они су били одређивани, да врше покућарске послове по канцеларијама, да чисте, воду носе и т. д. Двојица од њих узета су да на Карабурми ископају раку Павлу.... Били су на месту.

На Павла је избачено шест пушака, али је остао још жив. Био је здрав и крупан младџ. Срозао се са коца, гледао је отвореним очима и доста гласно викнуо: *«Што ме мучите господо.... Што не свршавате»*....

Наређено је одмах да се поново пуца.... Павле се још борио душом, када један од оних робијаша (кесарош) стрча Павлу у раку, па стаде скидати са ногу Павлових оне подметаче, на којима се држе букагије. Тргоше га одатле. Испрва

није хтео казати ради чега му то треба, али је доцније признао.

— *Слушао сам, вели, да онај, који има подметаче, скинуте са ногу убијенога, може њима отворити сваку браву....*

9.

Често пута погрешно се мисли, да је скитница, кесарош, варалица, лопов и убијца — једно исто.

То треба разликовати.

Кесарош се увлачи у гомиле света на парадама, вашарима, саборима, у позориштама, циркусима, и туна прво опипа, па по том претреса џепове, или с врата осеца кесу.

Мало даље показаћемо још неке њихове послове.

Али као што смо видели, у сваком случају за давлење је она њихова смелост и досетљивост.

Разуме се, да се је онда морала томе и полиција довијати.

Од неколико година уведена је практика, да се на два три дана, пре него ће почети каква свечаност у Београду, најпре потраже и позатварају све познате скитнице и кесароше. Осуде се па се држе у затвору, докле не прође свечаност, а после се протерују.

Сутра дан, после једне свечаности, испитиван је нешто у полицији вешт кесарош Чедица Марковић

Ту се десно и г. С... У разговору, који је долазио све поверљивији, Чедица рече :

— Јако ми је жао, господине, што јуче нисам био слободан у вароши.

— Што ?

— Зато, што бих у оној гомили света могао олако макнути неколико кеса и сатова...

— Како? питаше га г. С.....

— Ето тако. Ишао бих око људи, који стоје те гледају параду. Ви знате да су сви у гомилама. Један уз другог... Прво бих гледао, да нађем каквога сељака, или паланчанина. Они држе оне велике платнене кесе на гајтану о врату, па тек овлаш задену за појас. Сироти мисле, када лопов повуче кесу, кеса ће затегнути гајтан, гајтан ће потегнути за врат, те ће се тако осетити... Али ми пресечемо гајтан и извучемо кесу... Нама кеса — газди гајтан...

Када нема ни сељака ни паланчана, ми онда тражимо друге. Разуме се опет простије људе. За тај посао zgodни су и странци. Има их, који блену у параду,

оком не трепћу, можеш му пипати по свима џеповима, неће осетити.

Уз такве људе ми се онда припијемо готово да их угушимо. Скоје стране мислимо да је кеса, тамо се нарочито навалимо. Руке опружимо те онда пипамо по џеповима. Када се се сиромаш гледалац највише занесе, гледајући у параду, ми онда извучемо кесу. По том се полако почнемо повлачити, док се најпосле сасвим не одмакнемо из гунгуле, па замакнемо у какав сокачић.

По неко од њих рече :

— Ја баш одавде видех добро параду...

— Видићеш још боље, само причекај мало — рекнемо ми, па замакнемо оданде...

Једаред нас Љуба, наредник, жестоко преварио. Ми га нисмо познавали. Тек је дошао у Београд за каплара. Била је тако опет парада, наредник се обукао у сељачко сукнено одело. Баш прави сељак. На глави му црвен фес, па се шеће Теризијама. Ја и Циганче упазисмо га још од „Лондона“, па пођосмо за њим. Пратисмо га по издаље Он сврати те купи дувана. Ми ка застадосмо да гледамо аузлог. Он извуче кесу, извади динар те плати.... По том уви кесу, завеза ју гај-

таном, па ју тури у џеп од чакшира. Само да нас намами, оставио кесу, да јој крајичак вири на поље. Ја и Циганче да полудимо од радости... Пођемо за њим. Допратимо га до теразијске чесме. Ту он стаде и приђе ближе да гледа параду. Ми одмах за њим..... Ја и Циганче просто га укљештисмо између нас.... Он само ћути па гледа параду.... Мало постоја, па светина нагрну напред. Ја мигнух Циганчету, и он извуче кесу.... Одатле све полако назад, па измакосмо. Одосмо у кафану код „Босне,” да видимо ћар. Кеса је била потешка. Паре су танко звечале. Циганче рече: биће дукати.... Јок, рекох, то су динари.... Моручи смо по ракију...., Одреши смо кесу, када у њој.... до ђавола срча.... Све на форму динара исечена парчад од џамова.... Потего смо кесу па о патос.... Док се у тај мах указа на вратима онај злосретни сељак. За њим иђаше жандар. Потераше нас у апс. Тек тамо дознадосмо, да је онај наш сељак, преобучени каплар. Он је све оно удесио само нас да ухвати...

Тако је пре неке године, настави даље Чедица, наредник Тима преварио Лазицу Тасића. Те године беше Суров циркус у Београду. На представи било је пуно света. Лазица извадио билету, па се уву-

као у партер седења. Разуме се — да што ућари. Кога да наиђе него баш Тиму. Није га познавао. Тима беше преобучен. Представише се један другом. Један као паланчанин, а други као мајстор београђанин. Лазица седне до њега. Развију пријатељски разговор.... Чим изађе која играчица на коњу — они пљескај. Палајцима се смејали.... Час по час па Тима опипне свој џеп. Лазица се одмах сети, да ће ту бити кеса, а на сваки начин и и у њој доста пара, чим се толика пажња на њу обраћа. Када се је представа свршила, нагрне публика.. Лазица реши, да ће то бити згодан тренутак... Гурне руку Тими у џеп и повуче шлајпик Али несрећа.... У тај исти мах паде Лазици на врат тешка рука Тимина. Шлајпик, наравно празан, беше завезан узицом за крај џепа. И чим је шлајпик повучен, узица је повукла и џеп. Тима је осетио и кесароша ухватио.... Тима је тога вечера преобучен дошао да кесароше хвата

Као особито вешт кесарош важи да нас и Рајче Сретеновић, родом из Крагујевца. Једва да је навршио двадесету годину.

Једнога вечера беше пуно света у позоришту. Таман да се дигне завеса, а

нама јавише, да је једноме странцу пре-
дигнут из џепа новчаник.

— Кога си видео вечерас у позоришту?

— Био је Рајче, одговори каплар,
који се већ осам година у овој служби
гони са кесарошима.

— Држете га после, када се позори-
ште пусти.

Дојиста, причекаше Рајча, када је
излазио из партера, задржаше га, и из
поставе у капуцу извадише му украдени
новчаник.

После краткога времена Рајче је смело
покушао да изврши крађу турскоме по-
сланику...

Има опет један малиша кесарош. Сад
му је четрнајеста година. Једнако је по-
апсанама. Био је и на робији. Немате га
шта видети, али ће вам, што но веле, из
ока украсти. Срастан је Кесарош. Чим
се само дочепа пијаце, неко мора заку-
кати за кесом. Нема ни оца ни мајке.
Обоје му давно умрли. Зове се Чедица
Поповић.... Шта нисмо чинили да се по-
прави .. Давали смо га на занат, код шам-
пара, у трговину, па ништа није помогло:

Такав је посао кесароша. Они обично
не иду да краду по кућама. За тај посао

опет има друга сорта вештака. Нити ће
онај, који обија браве, отвара ормане.
сећи кесе, или претресати џепове.

Такав начин прави лопови презиру.
Они то остављају деци.

Познати робијаш, Трунта, био је на
улици неколико пута у близини тепелука
и кеса, али никада није дирао.

Причао је, да је једном подоцкан у
вече, онде на булевару, сусрео једну Го-
спођу са тепелуком на глави. Њу је пра-
тио један дечак, а Трунто је имао и је-
днога друга. На улици није било никога.
Нико се ни онде у близини није чуо.
Место пусто. Била је жива згода. Али
Трунта није хтео нападати, а на то, вели,
није ни мислио. То није био његов посао.
Он је јунак своје врсте.. Мало времена,
за тим, па је усред дана кроз неколико
врата ушао комотно, отварајући удеше-
ним кључем браве, у стан г-ђе Нешићке
и однео јој преко 2000. дуката. Ја, вели,
кад радим хоћу да зарадим.

10.

Кесароши раде и ово.

Имају обичај те подбаце на путу се-
љаку бенац, тангуз, жућак, па када се-

љак нађе, они га онда стану салетати: да је дукат нашао, хоће да деле и т. д.

Одмах да испричамо случај, који смо већ једном на другом месту помињали.

Марко Степановић, сељак из једнога од оближњих села у околини Београда, беше догнао храну на пијацу, те једном магацији продао.

Примив паре у купчеву дућану, Марко се враћаше лаганим ходом у механу, где беше оставио своја кола и волове. Уз пут рачунаше колико му је свега новаца припало и на што ће колико да употреби.

На неколико корачаја пред њим иђаху два дечка. Један мало напред а други мало даље за њим.

На један мах нешто звекну.

Овај први дечак саже се и викну полугласно:

— Ево, ја нађох дукат... за тим дигнувши га са земље додаде радосније: гле... није дукат..., наполеон...

Онај други дечак, који иђаше за њим притрча одмах на онај глас рекавши:

— Хајд' да делимо, јер и ја сам био туна....

У том стиже и сељак Марко.

На његово питање: шта су нашли, они му одговоре: «наполон»...

— Е хе.... децо, прихвати Марко — не иде тако, и ја хоћу мој део.... ене, био сам баш онде, близу вас, кад нађосте.

Први се дечак отимаше, бранећи се, да је новац сам он нашао и да с тога не пристаје на деобу; али на велико наваљивање сељака и оног другог дечка, који му пређаху да ће јавити ствар полицији, он пристане да се новац дели.

Али је сад настала мука око поделе, јер се оба дечка жаљаху: како при себи немају других новаца.

Марко се мишљаше шта ће, па најпосле извуче из јанцика пешкир, одреши га, извади од осталих пара нов дукат, па давајући га оном старијем дечку, рече:

— Имам ја... ево вам баш нов дукат, па га поделите, а дајте мени тај наполон....

Дечаци пристану на то. Приме дукат и оду брзо даље улицом.

Сељак, осмејкујући се, што је на овако лак начин ућарио више од осам динара, крене се својим путем, па дошав у механу, онако више из радозналости, упита механцију:

— Колико иде сада овај наполон?..

Механција гледну у новац, насмеја се и додаде:

— Каки наполеон? Та то је тантуз....

— Жућак? — викну Марко.

— Ја, брате, жућак — одговори механиција.

Сељак као опарен истрчи из механе и одјури без душе у полицију.

Полиција прими тужбу и после једног сахата ухвате оне дечаке, које Марко одмах познаде.

Један од њих зваше се Лазар, имађаше око 13. година и родом из Београда.

А оном другом беше име Мијајло, имађаше око 16. година и родом из Крушевца.

На испиту обојица признаду, да су се, имајући при себи тантуз, договорили и смислили начин, како да преваре сељака, кога првог нађу, те тако је сиромах Марко имао срећу, или боље несрећу да им падне у ловку.....

Други један сељак причаше:

Дошао сам јутрос рано у варош. Бавио сам се пре подне на малој пијаци, док сам једно двадесетину овчијих кожа продао. Примео сам све у банкама и нешто у никлу.

Са мале пијаче пошао сам амо, горе, ка теразијама.

Када је било код теразијске чесме, изађе пред-а-ме један момак.

Он ми, несретник, рече:

— Је ли, чича, имаш пара да купиш дукат. Знам да ти треба. Дао ми газда, да га овде код «Балкана» променим.

— Па дај га мени и тако ми треба. Знаш, мислим, сина да женим, па снаху да даривам.

— Колико дајеш? — упита момак.

— Колико вреди....

— Па вреди у чаршији 62 гроша.

— Е хе... да ти дам 12 динара и 5. пара

— Бога ми, злато је данас скупо. Ти знаш: и за дуван, и за марке и за со... свуда траже само злато.

— Имаш још који дукат?

— Три...

— Да ти дам на сваком по десет пара

— Не... него грош.

— Бога ми не дам...

— Да даш....

Тамо амо, ми се погодимо по 15 пара на сваком. Ја извадим те му лепо дадем три банке, оно остало у никлићима. Још ми узе 5. пара више.

Он извади и даде мени у хартији дукате. Беху баш нови.... цакле се...

Онај момак оде после брзо низа улицу.

Ја дођох код онога дуванице у Пандиловој механи. Деси се ту и мој кум Панта из Ресника. Рекох им, да сам мало час купио нове дукате. Казах им и по коју цену. Дуваница рече, да је јевтино. Закте, да их види.

Ја му показах.

Дуваница их загледа, насмеја се и рече :

— Е... чича Миловане, па тебе је болан опарио тај несртник. То нису дукати, него жућаци.

Окрете ми се онај дућан. Рекох изгибићу памет. Није шала однети толике паре на ово оскудно време.

Ето моје несреће. Где ме кесарош превари....

Када буде пред јесен, сељаци дотерају пуна кола лубеница у варош.

Дођу на пијацу, испрегну волове, па чекају муштерије.

Кесароши немају посла, нема скоро парада, нема циркуса, нема гунгуле, па пристају и на лубенице.

Један од њих приђе сељаку и јави му се као пиљар. Хоће цела кола да купи, само још цену да угоде. Али та њихова погодба подуже потраје.

Дотле се други кесарош испео на точкове, па вади једну по једну лубеницу из кола. Бајаги проба их између колена да ли пуцају. Ако пуцка зрела је.... Оно у ствари он их предуже Јер иза њега стоји заклоњен трећи кесарош. Чим онај метне лубеницу између колена, овај ју прихвати, дода четвртом и т. д.

Онај купац не може углавити погодбу. Сељак много тражи, купац мало даје. Тако се растану.

Кад се сељак попне на кола, не нађе тамо више оног другог купца, што је једнако лубенице пробао..

Али се тада увери и да близу пола кола лубеница нема.

Кесароши, што је боље било, одабрали и однели.

Има још једна подвала са прстењем. Кесарош купи у чаршији оно просто прстење од месинга. Изриба га добро песком, тако да се сија, па онда пререће сељаке и нуди им «златно прстење» за багателу. Тако исто раде и са оним прстењем, у коме има разнога стакла, те изгледа као дијамант и т. д.

Бива често, те поред сељака, падне у замку кесарошима и по који трговац.

Такав се случај десио и у једном хотелу, близу делијске чесме.

План удесе два кесароша: Мита Лорд и Јоксим Марковић. Купе код јевреја, у главној чаршији, једну кутију оног простог прстења, које има стакласто камење, те изгледа као дијамант. Па онда се крену у хотел.

Јоксим пође по путничким собама. Навири се у једну, и угледа једног трговца, да своје ствари пакује.

— Је ли туна, бога вам, газда Јоца, трговац из Паланке — упита лакшим гласом Јоксим.

— Није — одговори онај трговац.

— Како то, а казао ми је, да ће бити овде...

— А што ће вам — питаше трговац...

Јоксим се бајаги осврне да га когод не види, па уђе у собу.

— Шта имате са Јоцом — настави онај трговац.

— Знате, то је мој добар познаник — поче Јоксим тихо говорити — Са њиме често радим, па и сада имам неки посао за који нисам рад да сваки зна, јер и ви сте трговац, па јелте, да би вам било криво, кад би неко вашу трговачку тајну сазнао.

— А зашто, молим вас, неби и мени казали, па ако је какав посао, да се на њему може заслужити, и ја би с вама радо драге воље... Можда би од мене још више заслужили.

— Хе... Хе... можда... али не иде — прихвати Јоксим, знате, ми смо непознати. А ова се ствар тиче тајне....

— Па кажите, молим вас... Не бојте се....

— Ево штаје. Ама, молим вас, пазите...

— Та небојте се, кад вам кажем...

— Пре два дана покраден је један златар у Земуну. Лопови су однели на 10.000 форината брилијанских и дијамантских ствари. Те су драгоцености овде склоњене код једног мог пријатеља... Мој пријатељ, знајући ме као трговачког агента, дао ми је једну кутију дијамантског прстења да му протурим. Вреди на 500 дук. цес. Још ми је казао, да нарочито тражим трговце из унутрашњости. Овде се може лако прстење познати, а ко ће у унутрашњости тражити?... Ето, ако хоћете можемо пазарити... Само, молим вас, пазите. Немојте, да се упропастимо... Ником не казујте о том...

Трговац, видећи да се може добро харити, пристане на пазар. Овамо онамо

извади он лепо те изброји кесарошу 25. дуката.

Јоксим прими паре. Лорд га је дотле у ходнику чекао и пазио, да ко не наиђе, па онда обојица, осмејкујући се, сиђу на улицу.

Оду на врачар у једну каваницу и тамо поделе ћар. За кутијцу оних претенова дали су један динар, а добили су триста. Такав ћар ни једна трговина не даје. Још је Лорд замерао Јоксиму, што је јефтино продао. Да је он, вели, био, могао би више добити.

Сутра дан сусретну се Јоксим и онај трговац, у Кнез-Мијаиловој улици. Јоксим се чини невешт. Трговац, мора да је коме показиво купљено прстење, јер застави Јоксима.

— Ама шта ти учини болан брајко — рече му.

— Пазар брата... пазар — одговори кесарош.

— Немој да се шалиш, тужићу те, дајдер ми бар половину новаца натраг. Нек те ђаво носи....

Кесарош не рече ништа. Оде право к главној чаршији.

Трговац га од срамоте није хтео тужити, ваљда да неби његови мештани дознали и подсмевали му се. А можда и

бојао се, да се не види његова жудња за куповином крадених ствари.

11.

Други пут опет када им не пролази добро посао са кесама и бенчевима, кесароши полазе на преваре, које такође врше на стотину начина.

Да испричамо неколико случајева.

Један од писменијих кесароша напише а други смелији опет кесарош разноси по вароши молбу следеће садржине:

Поштована госпођо,

Помозите једној несретној и сиротој жени. Остала сам удова са шесторо деце. Троје леже од богиња. Већ два дана деца ми нису ништа јела. Уделите ако бога знате. Моје најстарије дете доноси вам ову молбеницу. Питајте њега оно ће вам описати његову нашу.

До гроба вам благодарна
Сока Јокић

Овако је писмено у последње време носио по кућама један малп, али пре-преден обешењак. Сада му је тринајест година. Има и млађег брата, али обојица су скитнице и кесароши. Синови су јед-

ног покојног уредника шаљивога листа. Један од њихових блиских рођака узимао се је, да их на пут изведе, али ништа учинити није могао. Деца су сасвим искварена.

Сваки пут баш нису ни кесароши без осећаја. Знају они и шта је љубав. Па има међу њима и који су читали романе. Видели су, шта је у стању срце за срцем учинити. А у данашњем материјалном свету и онако је на пијаци женској и сувише срдаца на продају. Што да и њега кесароши у невољи не употребе на своју корист.

Једноме несретноме љубавнику предао је кесарош овако писамце:

Слатки мој Миле,

Синоћ сам те очекивала па те нема. Не знаш како ми је било. Нисам заспала до поноћи, а после сам те једнако снивала. Молим те, пошљи ми по овом дечку 40 динара, врло су ми нужни, казаћу ти зашто. Вечерас дођи..... љуби ти око

твоја

Она....

Љубавник Миле прими писамце. Можда га је у самоћи неколико пута ижљубио. Али се је мало и зачудио. Прво, његова драга није му до сада никада писала. Оно истина, од скоро су отпочели љубав, али ју је он молио да му никако не пише јер би «његови» могли писмо ухватити. Ако су што хтели имали су тетка Јоцу, да поруке однесе.... Друго, његова «она» није никада до тада на тако и сувише „материјални” начин до његових пара долазила. Али шта ће?... Ништа нема јаче и теже од љубави. Извади четири банке и дадне их дечку. Још му за верну послугу дометне и динар бакшиша.

Тога истога вечера у једној кафаници на крају вароши, где се обично сумњиви гости скупљају, свирали су цигани. Веселила су се четири кесароша. Били су и сити и пијани. Потрошили су свих 40 динара. Једнако су викали да им се пева: «Овако се кућа тече....»

Још није изумрло поверење код нашега трговачког света. Кажу, да још има трговаца у чаршији, који не траже одмах меницу, облигацију, или какво год писмено, него напишу само на каси: дадох Јоци 50 дук. ц... дадох Панци 40 дук.

ц... дадох Кочи 200 динара у сребра...

Беше то једнога дана после подне. У бакалницу ћир Пенче уђе један дечак и заиска за двадесет пара жута шећера.

Момак му даде шећера. А онај дечко изађе из дућана. Скиде капу, па претрча преко улице и уђе у дућан ћир Моше сарафа. На њ нико није обраћао пажњу, па није то ни приметио.

— Ћир Мошо, рече тај дечко, послао ме је газда Пенчо, и молио вас је, да му дате 10 наполеона за сребро. Нужно му је. После ће вам послати динаре.

Ћир Моша се лепо живи са ћир Пенчом. Одмах отвори касу. Извади наполеоне и даде их дечку. То је он више пута радио. Баци поглед за дечком, који преко улице оде право у бакалницу Пенчову; за тим дохвати креду и записа на каси: дадох Пенчи 10. наполеона....

Дечко, када је изашао од ћир Моше, мете капу на главу, пређе преко улице, и уђе опет у дућан Пенчов..

— Молим вас, рече дечко, заборавио сам, дајте ми још пола киле кафе и кило шећера.....

Момах измери каву и шећер. Дечко извади наполеондор и плати обоје. Још му примише наполеондор у 103. гроша.

— Збогом, рече дечко.

— Збогом, хвала, прихватише момци.

Дечко изађе из дућана, замаче у прву улицу десно, и за један час нестане га. Мора бити, да му се јако журило....

У вече је ћир Моша затворио дућан. По обичају свратио је на ратлукум код ћир Пенче.

И сад настаје табло....

Пенча је морао све момке изводити. Слао је чак и за оно шегрче, што му код куће дете љуља, само да увери својега пријатеља Мошу: како није ни тражио ни примио оних десет наполеондора....

Сутра дан је ћир Моша избацио креду из дућана.....

Други један трговац, у близини велике пијаце, добио је једнога дана овакву цедуљу:

- газда Јанко,
Молим вас, пошљите ми по овом дечку:
- 1., три главе шећера,
 - 2., пет кила кафе,
 - 3., једно кила бадема,
 - 4., три кила сува грожђа,
 - 5., пет кила таране,
 - 6., десет кила брашна № 0.
 - 7., двадесет лимунова,
 - 8., пет фунти миликерца....

Дајте му и рачун, па када ја данас пођем у општину, донећу вам паре...

Ваш пријатељ,
Наум Цокић
ситничар на врачару.

Газда Јанко познавао је Наума. Кредитирао га је више пута. Нареди момцима, да се све по поруџбини, лепо измери и пакује.

Дечко је узео и једнога амалина, да се све то однесе.

Но, поруџбина није однета на врачар, него негде на крај палилуле.

Амалина су толико напили, да после није умео погодити: где је са оним дечком био.

У полицијском кругу познат је случај, како је један од кесароша удесио писмено. Потписао име једнога вишега чиновника, па преварио опет једног вишег свећеника. Ствар интересантна, али да не би износили имена општећеног господина, нећемо потање да је причамо...

На тај начин преварена су и два гвожђарска трговца.

Једнога дана код једнога од њих ушао је један младић, и, у име једне од најбогатијих фирма београдских, затражио 50 форината.

Трговац је дао паре. Младић изашао. Трговац за њим гледао и видео када је онај младић ушао у канцеларију богате фирме. Али тамо је казао ово:

— Молим вас, чуо сам, да вам треба кочијаш.

— Не треба нам. Имамо га...

— С богом извинте...

— С богом...

Младић је за тим изашао и отишао. Нико га више није видео.

12.

Када је оно пре неколико година извршена једна опасна крађа на врачару, десио се је у Београду и чувени кесарош. Брдарић.

Брдарић је тада долазио у отменије кесароше. Није ишао у дроњцима, него лепо обучен, у црним хаљинама, са штекером на носу.

Обично се налазио по кафанама, где се коцкају: истерани ђаци, статисте, келнери, па и понека господа, која су страсна у фарблу.

Када је Брдарић опазио, да га је полиција узела на око, реши се да иде из Београда. Али како ће без пасоша?

И ту се досети. Изда се за некаквога агента. Узме лажно име.

Преко Базјаша дође у Вршац.

Још у Београду слушао је, да се у овој вароши налази познати аустријски и српски разбојник Игњат Игњатовић, који је починио грдне крађе по Београду Пешти, Н. Саду, Руми, Панчеву Осеку и Земуну.

Брдарић потражи Игњата и нађе га у једној кавани, где пијанчи из пратњу тамбураша.

Они су један другога добро познавали. Нису требали да се много објашњују.

Брдарић му одмах исприча, да је дошао ради новаца. Зактевао је, да му даде што од пљачке београдске.

Игњат је био бесан. Није хтео о том ништа да чује. Још му стане претити да ће га тући.

Брдарић се онда дигне варошком капетану.

Тамо се представи као чиновник српске полиције. Исприча о великој крађи, која се у Београду десила. Па замоли, да се кривац, који се зове Игњат Игњато-

вић одмах њему преда. Додао је још да кривац већ три дана по Вршцу пијанчи, те да ће сав украдени новац потрошити.

Капетан прими лепо Брдарића. Али, како код овога није видео никакво овлашћење, без знања његова, упита дешешом српску полицију.

Главна полиција одмах му одговори: да и чиновника полиције, који је лажан и Игњата одмах затворе и стражарно у Београд спроведу.

Капетан је то и учинио.

Игњат је као аустро-угарски поданик, задржан у Земуну, а Брдарић спроведен у Београд.

Беше баш једно после подне. Одозго од велике пијаце, указа се Брдарић у пратњи два аустријска жандарма.

На прво питање у полицији казао је:

— Шта сам знао, Пробао сам ако се може. Али људи паметни па неверују....

13.

У прво доба живота детињег, родитељи могу учинити много. Од њих зависи више пута, да им дете доцније буде сретно или несретно да буде од користи за све, или да живи на штету свима.

Узмите дете размажено, на које се никаква пажња не полаже. Његовим повареним детињским, тако да кажемо, страстима угађају сви у кући.

Али за његово младо срце, за његову незрелу памет нико се не брине.

Дете тако одрасте: ћудљиво, раскалано, не научено на рад. У прво време нерадник — у доцније време злорадник. Ту се не може стајати на једној мери. Човек мора напредовати или пропадати. Нешто средњег нема.

Тако је однегован Петар Београђанин.

Немојте што даље питати о њему.

Његова је породица поштена и уважена.

Али Петар је био размажено дете.

Од размаженога детета лако постаје скитница. Од скитнице још лакше кесарош.

А од кесароша годином постаје злочинац.

Сувише се брзо у злу корача.

Већ у 18 години Петар је био лопов.

У друштву са још неким лоповима обије један трговачки дућан у Београду, и одатле покраду приличну суму готовине. То је било прво важније дело у животу Петровом. Полиција по учињеној крађи, отпочне потеру, но не наиђе на крадљивце. Петар дакле беше учинио срећан почетак. Док трајаху украдени новци мало се био умирио. Чим не стаде пара,

он с једним својим другом ударе једне ноћи онако у ђору на некакву кујунциницу. Опипају врата. Није бог зна какав затвор био. Један од њих гурне ногом и врата попусте. Они уђу унутра, и у брзо предигну некакво сребро, које је стајало у неком орману.

Сутра дан продаду сребро, и тако су рахат живели читаве две недеље дана.

Када опет не стаде пара, Петар се реши да сада „на своју руку“ краде; па једнога дана пред зору разбије прозор на једној кафани. Увуче се унутра, и из чекмеџета предигне цео јучерањи пазар. Власт опет предузме истрагу. Кавеџија посумња на једног од својих келнера.

Полиција келнера затвори, па после, кад не нађе доказа, пусти; међу тим Петар се томе смејаше, и живљаше доста галантно, код неке своје тетке.

Када опет пара не стаде, Петар редовно отпоче долазити у позориште. Ишао је неколико пута, и, седећи тамо, опипао је неколико џепова. Људи се тужаху за крађу, а Петар се опет смејаше. За тим иђаше чешће на картање. Виђаше се по јавним местима лепо обучен, намирисан, са штапићем у руци, а глазираним ципелама на ногама.

Једнога дана, када га у једној кавани угледаше, поведе се реч о њему. Једни рекоше, да је ђак; други да је калфа златарски; а трећи додадоше, да није ни једно ни друго, него богаташ.

Међу тим он беше само — *кесарош*...

— Тада — причаше Петар — власт, ђаво би знао откуда, дознаде за моје име. Стаде распитивати за ме. Ја онда нађем да би добро било да се уклоним, те тако пређем у Аустро-Угарску. Тамо сам се трошкарио неколико дана, па онда се понудим у трговину код некаквога старца. Зваше се Гагић... Кажем му, да сам син председника суда, да сам доброга стања. Наравно — лагао сам га. Али, он поверује и прими ме. Не прође ни две недеље дана, па ми се досади служити; а после бојао сам се и да старац не пређе у Београд да распитује за мога оца «председника»... Једне ноћи отворим из авлије дућан, јер је кључ стојао код мене, уђем унутра и изнесем све што је било од новаца. Мислим да је било око 100 форината. Седнем одмах на кола једнога Сремца, кога сам раније погодио био, те хајд, све уза Саву; на једном месту сретно се превезем на ову страну... Одатле пођем тумарати по варошима. Носио сам неке ножиће и

прстење те сељацима продавао, али у самој ствари ја сам ишао те их варао... Шта нисам чинио, само да до новаца дођем. А и морам сам, јер док имам пара, донде ме и механџија чува, заузима се за ме, брани ме.

Кад сам држао, да су на ме прилично заборавили, ја се онда вратим у Београд. Донео сам био доста новаца. Наравно, опет сам почео у лагарије. Издавао сам се за сина богатога трговца из унутрашњости. Онда смо се картали. С једним мојим другом, из ранијег доба, удешавао сам игру на картама тако, да сам само ја добијао. Живео сам врло галантно. Са тога су ме кафеџије радо гледали. Међу тим, опет стану распитивати за мене. Ја нађем за нужно да се уклоним. Пређем опет преко. Тамо се нисам бојао никога. Само сам стрепио, да случајно не набасам на онога старца, код кога сам служио... И тамо сам живео, галантно. Ја и не умем штедити; те тако сам потрошио доста новаца.

Тада беше време у очи руско — турског рата. Ја станем размишљавати, и нађем за најбоље, да отидем у Влашку.

Пре поласка спреим све, што ми је потребно. Набавим и једно стакоце опијума. Хајд, рекох, нек се и то нађе.

Можда ће требати. Код себе сам имао одавно лажан пасош, на име некога Брековића, из Хрватске. Научио сам и прилично немачки, те се тако кренем на пут.. Тако сам дошао до Оршаве. После сам путовао железницом. На неколико сахата пред Букурештом, останем сам у купеу друге класе. На једној оближњој станици уђе унутра један руски официр. Беше, мислим, мајор по чину. Он изгледаше јако уморан, јер после четврт сахата заспи...

Ово је, рекох, права срећа за мене. Да би га још боље утврдио у сну, принесем му под нос стакоце с опијумом. Мајор се опружи по седишту као мртав. Ја се одмах примакнем, те му опишам цепове, скинем му путничку торбу с врата па је лепо намакнем себи на врат. Свучем лагано један дијамантски прстен с прста, и на првој станици изађем из вагона, а мога сапутника оставим да спава. Ту се малко заклоним, докле влак оде, па онда уђем у рестоарацију. Неко време причекам на супротни влак, који је полазио из Букурешта. Извадим билету и кренем се железницом натраг, одакле сам пошао. Дођем у М... Имао сам готовине до 300 дуката.

Тада сам почео опет раскошно живети. Где год се окрен, мислио сам

срећа ме прати. Ударим опет у картање. Тако данас тако сутра, докле ми «моја браћа» предигну ама баш све. Ударио сам био на добре мајсторе, који беху венџији и од самога мене... Како дошло — тако и прошло. Сада сам опет остао без игди и чега. Сви ме моји пријатељи напустише, јер је мојих пара нестало.....

14.

Долазе на ред два писма. Једно је писао Чапкун Марко а друго Мита Лорд, обојица препредени кесароши. То им је као неки животопис. Има га од више десетина писаних табака, но ми ћемо из њих овде саопштити неколика места. Она ће најбоље моћи објаснити појаве дечијега криминалитета.

— Господо и браћо моја — пише Чапкун Марко — хоћу да вам испричам пропаст мога млађаног живота... Отац ми је био Петар Пејић из Босне. Као дете дошао сам у Србију. Отац и мати даду ме у шабачку школу. Ја сам се томе радовао, и ишао сам у школу. Али мој отац није био као други очеви, да ме учи и светује, када из школе кући дођем, него почне одмах мене и мајку тући. Па када нас истуче истера нас на сокак а ми се растуримо које гди по

махали. Он је то чинио пијан, па ми морамо чекати, док се отрезни, да се кући вратимо. Али то није било ретко него сваки дан. А имао сам после још сестру, па да нас просто убије. Још се и картао. Покупи из куће бакраче, тепсије и све што нађе, па оде те се напије и новац прокарта. После прво ухвати мајку па туче. Мајка нам је била врло добра. Она нас је много волела. Ми станемо плакати. Он онда ухвати нас. Веже нас за зову. Он бије, а ми кукамо. Мати дође, нас да брани, а он остави нас везане па дохвати њу. Не бије чим се људи туку, него све ушмице сикиром. То је све радио. док се нисмо сви разбегли..... Видите браћо, како отац натера своје дете да буде неваљало до смрти. Прво сам утекао ја од куће. Било је добрих људи, који су нас сажаљевали. Моју несретну мајку и мало су помагали..... Ја сам од куће отишао када ми је било тринајест година. Тумарнем у свет да странствујем, али не нађох којег доброг човека, да ме на пут изведе, већ западох у неваљале људе, који ме наведоше на хрђав начин живота. Немајући никога да ми пружи парче леба, будем приморан поћи за оним људма, који на хрђав начин лебац једу, јер ја онда нисам знао шта ваља а шта не ваља.

Никога опет није било да ме научи и да ме одврати од хрђавога живота... Запао сам одмах међу кесароше, који иду од вашара до вашара, па сељацима кесе секу. Они су кесе секли, па мени додавали, а ја сам пред њима ишао и кесу носио. Неваљали људи делили су новац, а ја само станем па гледам; све што ми даду, то је што поједем и попијем. А када нас ухвате, онда идем и ја с њима у апс.... Тамо ме после уче: како се кесе секу, како се дућани објажу, како се треба на испиту бранити. Ишао сам тако све с њима. Био сам дете никога није било да ме обучи, а ја сам мислио, да је све оно добро што ме они уче.... Идући с њима научио сам се и ја. Тако сам постао и ја коцкар и кесарош. Ишао сам од вашара до вашара; секао сам кесе, и мислио сам да је то врло добро што радим. Од тога сам живио и мислио сам да нема слађега леба. Такву сам памет имао.... Бога ми, после ме људи упознаше. Стадоше ме хватати и тући..... Сазнадоше по вашарима да сам хрђав човек..... Дигоше вику на мене. Где год дођем терају ме.... Ја сам онда видео и сам, да не ваља шта радим, хтео сам постати добар човек, али шта је вајда, нико ми није веровао. Нико ме

није хтео у службу узети јер су знали да сам покварен дечко, па и ако би се ја могао поправити, ни сам имао чиме да докажем и да уверим тај народ и ту полицију, да ћу се ја хрђавих дела оканути..... Почеше ме из вароши у варош протеривати као свакога пса... Нису имали сажалења.. Ја сам онда био пропао... Бива више пута, да лисица месо поједе а на курјака вика дигне, али тада се сви дигше на мене. Решим се и сам, да на хрђав начин лебац једем, морао сам... Жандари трче, апсе ме, протерују ме из места у место... Нико ме у службу неће... Први пут сам макао десет пари нових сељачких чарапа. То је било у Шапцу од некога Марка Тадића. Сбог моје добре мајке није ме хтео тужити, него ми је опростио.... После, више пута ни сам ништа учинио, али ме полиција ипак хвата и апси као скитницу. Мени је то било криво, па сам мрзио полицију, и уз инат сам крао, па нек има зашта да ме апси.... Све је мој отац томе крив. То је оно његово тучење и терање од куће.... Како би ја сада волео да прођем слободан поред тога жандара и чиновника, али ми нико не верује... Ја бих био срећан човек када би то било и када бих ја смео ући у кафану, да бар једну кафу

попијем. А овако чим се врата отворе, ја мислим да писар или жандар иде по мене.... И када идем, ја се осврћем. Све ми се чини, да ме неко тражи, па и ако нисам тада ништа учинио.... Ушло ми је у крв, па се сада, плашим. Ја сам ровашен човек..... Морам да крадем. Треба да живим..... Када сам први пут дошао у Београд, био је овде неки циркус на великој пијаци. Ушао сам и ја тамо, и сео сам до једнога непознатог човека. Имао је сахат. Решим се да му макнем. Направим цигару. Повучем дуван и дунем с леђа на тог непознатог. Он се стресе и закашље, јер је дуван био од најпростијегга. Завучем руку. Истргнем сахат, па себи у џеп. После намакнем шешир на очи и изађем. То ми је била прва крађа у Београду... Али су ме ухватили, хапсили..... Тако сам радио све даље и даље. Падао сам из једне погрешке у другу... За то сам, господо овај мој живот написао, да други родитељи своју децу чувају. Да пазе, да не буде, као што је мене мој отац чувао. Он ме је унесрећио..... У бугарском рату писао сам се у добровољце. Хтео сам да идем да погинем, али се сврши мир и тако ја остадох..... Да сам добар, мене би Бог давно узео, а овако неће ме ни он. Он

узима људе, који имају од чега живети... Па како ћу да живим. Већ ми се досадило... Полиција боље да ме убије, него што ме тако гања... Боље живе господски пси него ми... По три дана гладујемо, докле једва нађемо кога да преваримо... Ето тако пропао сам..., Па и други човек има да погреша па се поправи, а ја нисам грешио што сам хтео, него сам био мали, па није било никога да ме на пут изведе... Мој отац је умро, али му никада добро помислити не могу.... Чекам да ме опет на робију спроведу.... О моја несрећна кућо... Дај боже да се жив не пустим.

— Отац ми је био абација — прича Мита Лорд — и доброга стања. Мајка ми је давно умрла, да је и не памтим. По смрти моје мајке, отац се беше загледао у једну младу и лепу девојку. Она постаде мађија. Отац је лудио за њом, а она њега није ни гледала. Имао сам још брата и сестру. Мало по мало, па мој отац стаде тумарати по кафанама, а мађија после окрете на своју руку... Једног лепог јутра играо сам се уавлији. Отац беше узео пушку и отишао у башту, да врапце растера. У један мах пуче пушка. Врапци прнуше а ја радосно отрчах да видим: колико их је отац побио. Погледам по башти, врабаца

нема. Потражих оца, нађох га где лежи сав у крви. У десној му руци пушка, а леву сгрчио као да неком прећаше... Он беше мртав, куршум је пројурио себи у главу јер му се и мозак видео.... То је био најстрашнији и најжалоснији тренутак мога живота... Од тада ме више ништа није могло ражалити... Чим сам изгубио оца, постао сам друкчији... Његовом смрћу умро је и у мени сваки осећај... ..Учио сам школу. Тада ме истераше из куће, па сам и школу морао напустити... Онда су ме гурнули у свет. Каква несрећа за мене. Дошао сам у Београд. Ту сам, незнајући никога, допао у кесароше... Гледајући како они вешто режу сељаку памуклију и кошуљу и кесу извлаче, допаде ми се то. Жудио сам, да и ја тако вешт постанем. Нарочито још кад смо са покраденим новцима пировали.... Од свију кесароша највише ми се допао *Зубан*. Доцније сам њему био десна рука, а и он је мене јако волео.... Испрва сам чувао стражу кесарошима, док су секли кесу или подбацивали жућке.... После сам и сам био вештак... Срећа ме је прилично служила. Био сам само три пут на робији.... Рекао сам, да ја требам да се држим кеса и бенчева... Преко дан шврљам по вароши, па када

смотрим каквога сељака, да је што про-
дао, ја пазим у коју ће механу на конак.
Тог вечера дођем и ја тамо као путник
Вечерам па легнем спавати. Спавамо сви
прострти по оном сељачком кревету. Ја
гледим да се довучем до оног сељака
што има паре. Он захрче, а ја па за кесу.
Сви поспали а ја се ишуњам из механе..
Сутра сељак кука, а ја пијуцкам..... На
вашару се боље ћари. Тамо око „транко
— франко» скупе се сијасет сељака. Ја
око гомиле обилазим. Па док сељак до-
бије какве минђушице или перишан, ја
му предигнем кесу.. Он после завуче ру-
ку да извади кесу, да још који грош се-
цује, али га спопадне кукњава, кад му
кроз расечен џемедан или фермен испадну
прсти..... Но неки пут на овим вашарима
и добро повучемо. Прошле године стра-
дали смо у Стубици. Тамо на вашар оти-
шли смо ја, Зубан, Лаза Тасић и Мита
Градиштанац. За пакост нисмо узели на
се сељачко одело. Испрва нам је добро
ишло. Неколико је сељака закукало. Али
до ђавола, матором Зубану паде на ум
да одсече кесу једноме човеку, који је
пазаривао волове. Да би лакше посо ис-
пао, нас тројца опколимо купца, а Зубан
пође на кесу. Купац је морао бити бис-
тар и окретан човек. Зубан се ваљада

нешто збунио, шта ли, те мало дубље
засече гуњ... Сељак то осети, ухвати га
за гушу, и викне «држете лопове» .. Ми
место да останемо на месту, даднемо се
у трк. Сељаци за нама и ухвате нас. Да
смо срећом имали сељачко одело, могли
би се у сељаке помешати и изгубити.
Вежу нас и потерају нас у затвор, у не-
какву талпару. Тамо нас још вежу за ди-
реке. Ми смо се надали да ћемо се моћи
те ноћи одвезати и побећи... Када наступи
вече, ето нам сељака у талпару. Носаху не-
какве тољаге. Уђоше унутра и тукоше нас
на мртво име. Били смо по целом телу ис-
пребијани... Један од њих једнако говора-
ше: «Удри брате, јесенас ме опарише у
Београду. Не оставише ми ни гроша».....
То је био прави сељачки суд. Ама док смо
живи, сећа ћемо се стубичкога вашара.....

Ето тако, господо, проводимо наш че-
мерни живот. Само нас апсе и апсе. Ни-
ког нема да се о нама постара. Ја бих
ишао да радим, али ме нико неће да
прими. Обележен сам човек. Знају ме
као злу пару. Сад, када ја хоћу и пош-
ено да радим, нико не верује. А живот
нам тежак. По три дана гладујемо. Бива
те се наједем да пукнем, а после нема
да цркнем. По неки пут имам лепо одело,
а више пута зими сам ишао у кошуљи

и гаћама. Када имамо пара и прима нас когод. Када нам нестане пара, ноћивамо по гробљу, на плочама, по подрумима, по празним трговачким сандупима крај дућана, по таванима, у Тапмајдану, између градских бедема, по Калимегдану, и у новим празним грађевинама. Ни ђавола нам није. Други би се смрзо, нас неће ни болест, ни смрт... Када нас потера окупи, ми се онда кријемо по Торлаку, на Трешњи, испод Авале, или на Чукарици и у Макишу. Ту гледамо, да добавимо од механције новине па читамо «полицијски гласник» е да ли ћемо што о нама, или о нашим друговима наћи... Играмо кеца, фарбла, попа, гледамо ако когод наиђе да га преваримо, и уговарамо, шта би требало почети.... Када мислимо да су нас заборавили, спустимо се у варош, разиђемо се у светину и радимо наш посао..... Од нас ништа не може бити. Да је у почетку, док смо још мали били, имао когод да се о нама стара, ми би данас били поштени људи, плаћали би дације, имали би поштене радње, и били би од користи свима.....

15.

Већ смо на крају. Ко хоће само да мисли, у овим белешкама доста му је изнего.

Него, почели смо с једним, да завршимо с другим малипом. Ономе беше име Божа. Како је овоме другоме име — бога ми, не знамо И ово је било дете. Остало је не познато. Можда није ни имало имена! Зар је мало њих који се рађају и умиру у беди, а нико за њих и не зна.

Беше зима. Ноћ. Ужасан мраз заледио земљу. Тешко онима, који се на пољу затеку.

Поноћ прошла. Небом се осули милијуни звезда, а месечина као дан.

У господским кућама воле се, пева се, љуби се, пије се, шали се, карта се — да се дуга ноћ прекрати.

На улици тишина. Само се од позоришне кафане дигла вика пијаних синова. Сву ноћ просипали шампањ уз колено девојчурама из дамен-капела, па онако у ђору изашли да се мало расхладе.

Патрола се враћаше из вароши. Иђаше брзо, јер, реко смо, беше стаховит мраз на пољу.

Када би до оних пиљарских шупа на великој пијаци — чу се плач. Неко јецаше.

Патрола застаде. Слушаше. Час по час, па се извише жалостни гласови:

— Јао... Зима ми је... Јао зима ми је...

Патрола приђе ближе.

— *Смилујте се на мене... Јао зима ми је... чу се опет плач.*

— Овде неко јауче — рече вођа патроле, и уђе у једну од оних шупа.

— Ко је туна? викну он.

— Нико се не одазва. Али се јецање настави

Жандари уђоше под шупу. Горе на једноме сандуку, у коме пиљари зелен држе, нађоше дете. Извукоше га на поље и потераше га у полицију.

Дете још јаче плакаше.

Једно му беше зима, а друго страх од — жандара.

На детету беху платнене хаљинице. На ногама подрте ципелице без чарапа.

Доведоше га у полицију и затворише.

Да ли баш сутра дан, или после два дана, сетише се детета. Потражише га и нађоше га међу кесарошима.

Изведоше га на поље. Дете говораше све неке неразговорне речи. Питаху га за име. Оно одговараше:

— *Немам мајке... немојте ме тући... јао... молим вас... немојте ме бити... та мене је бог убио...*

Јадно дете, прозобло, па бунцаше у врућици...

Спроведоше га у болницу. Тамо га примише и метуше на постељу, где је мало пре један болесник издахнуо...

Доктор приђе. Опипа било, па по том и главу детињу. Окрену се послужитељу и рече:

— Дете је у тифусу. Пазите на-њ...

Дете не чујаше ништа. Мрмљаше неке речи. Рукама тражаше нешто. Када му оно доктор опипа врелу главу, дете дохвати и пољуби руку докторову...

Доктор нареди: да се ледом облаже, преписа неку медицину и оде другим болесницима.....

Те ноћи дете је издахнуло

Тражише у протокол, да му име забележе.

Имена му нико не знађаше.

У тефтерима полицијским стоји ваљда: те и те ноћи дотеран непозната скитница, један дечак, кесарош....

А опет у протоколима болничким стоји сигурно и данас: те и те ноћи умро од тифуса један непознати дечак..

Ко је то био?

Непознати, незнани...

Но, бар је друштво за-њ доста учинило...

Прво, утрошено је четврт табака, док је дете у болницу одведено;

Друго, плаћене су четири дашчице за мртвачки сандук;

Треће, узето је мало крпа да се мртвац увије...

Не сећамо се, да л' је био господин попа, да га опоје. Јер, дете, будући *нико*, није имало *ништа*.....

А и на што ће му молитва.

Рај је био отворен — и милостиви Бог са раширеним рукама примио је бедно сироче.....

О ви, који сте *горе*, гледните који пут и на ове јаднике, који су *доле*...

Не знате — каква је амо *невоља*....

Па дајте више знања. Пружите више светлости у оне просторије, у којима се креће онај мали покварени, али при том за чудо бистар дечији свет.

Изведимо их из мрака на зрак : из ташмајданских јазбина и влажних подрума, у којима се крију, на сунце, које с неба нас онако топло и благо греје.

Са оних, више пута безазлених, глава уклањајмо што пре оштру секиру кривичнога закона. Па место у *засану*, где уче само *злу*, дајмо ове јаднике у *школу*, да се науче *добру*. Јер што више школованих — биће мање апшених.

А будите уверени: све што будемо за њихову срећу урадили, иде свима нама у корист.